

Bílé Karpaty

Biele Karpaty

2/2002

Časopis moravsko-slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Biopřírodní hospodářství na Myjave * Blatnička - malá, ale šikovná
- * Hornácká mládež má budoucnost * Kauza Vlára * Kultový had našich předků

O tom, jak se daří ekologickým zemědělcům na Myjavě, se dočtete v **rozhovoru** na str. 2-3.

Novou odrůdu **slivoně** vám představí Václav Tetera na str. 6.

Informace o dění v **Blatničce** uvádíme na str. 11.

Minulost i současnost národopisného souboru Velička najdete v rubrice **Něco z kultury** na str. 13.

Pavel Bezděčka se podrobně věnuje **kauze řeky Vlára** na str. 18 - 19.

Obsah:

Úvodník

O žabách 1

Náš rozhovor

Biopodnohospodárstvo na Myjave 2

Akce v Bílých Karpatech

/ Akcie v Bielych Karpatoch

1. konference Euroregionu, Týždeň v znamení udržateľného rozvoja 4
Natura 2000 v Bílých Karpatech 5

Ovoce našich dědů

Další slivoň 6

O zemědělství neboli sedláčtině na přelomu

19. a 20. století na Hornácku, zejména v Javorníku a na Nové Lhotě 7

Učíme se od mala / Učíme sa od mala

MRKEV pro školy 8

Letní pracovní ochranné tábory,

Žitková 2002, Ekohry na prázdniny 9

Obce Bílých Karpat

Blatnička - malá, ale šikovná 10

Napsali jste nám

O dřinu obecném 11

Něco z kultury

Mladé Hornácko 12

Velička udržuje tradice 13

Zprávy ze Správy / Správy zo Správy

Památné stromy (9),

Bílé Karpaty v informační síti 14

Řez dřevin 15

Špaldy - zázračné obilí 16

Recenze

Chráněná území okresu Hodonín 17

Nová publikace na česko-slovenské hranici 17

Kauza Vlára 18

Tajemství přírody / Tajomstvá prírody

Kultový had našich předků 20

Studénka - parádnica lebo léčivé zeliny (2) 21

Paradministrator 22

Pohádka / Rozprávka

Slavík samotář 23

Pro chytré děti 24

O žabách

Poznáte to nutkanie - skoré jarné slnko a teplomer - klamár vás vyženú na bicykel. Zodpovedne šliapete do pedálov a kontrolujete, či príroda nezabudla, že má chystať jar. Nezabudla. Vpravo rozkvitnuté driene, vľavo prvé podbele (upozorňujem, že je veľmi skorá jar - taký záver marca), ešte len zopár odtieňov zelenej. Zdá sa, že všetko bude, napriek varovaniam a kuvičím hlasom ochrancov prírody, opäť fungovať tak, ako sme zvyknutí. A tu zrazu...

Žaba. Mŕtva žaba na ceste. Ťažko určiť, akého druhu - hustá premávka s ňou urobila svoje. Kde sa tu vzala? Ako si dovoľuje rušiť jarnú idylku?! Žaby predsa majú byť v lesoch a záhradách, pri vode, prípadne v rozprávkach. Môžu byť aj inde, ale rozhodne by sa nemali vyvaľovať mŕtve na našich cestách.

Z pohľadu žiab, a ten je sakramentsky starý, však naše cesty, asfaltové cesty - pýcha

infraštruktúry, vôbec nestoja za reč. Sú niečím tak nepatným, ako jedna čiarka na celoživotnom účte dobrého pivára. Sú iba malým spestrením ich starých, neobyčajne jasných a presných ciest. Ciest za vodou a novým životom. Tieto ľudské cesty majú z pohľadu žiab iba jednu chybu. Jazdia po nich autá. Stále viac, stále častejšie a rýchlejšie. A sú stále ťažšie.

Žaby nedbajú, nesfažujú si. A mali by si na čo. Najskôr sme z nich spravili záporné hrdinky v rozprávkach. Potom sme im zobrali čistú vodu. Napokon im berieme aj tú ostatnú. Na prameni, na ktorom sedela žaba, teraz sedí človek. Okrem vody im berieme aj životný priestor - chemizácia, zúrodňovanie, meliorácie. Čo im dávame, o to zrovna nestoja: krajinu prešpikovanú cestami a diaľnicami, rôzne pasce v podobe vybetónovaných jám a kanálov, múrov a múrikov. Zlaté bociany, musia si hovoriť žaby.

Čo takto dať žabám aspoň jeden pekný darček? Niežby oň stáli alebo vypisovali Ježíškovi. Ono to bude aj tak skôr darček pre nás - pre ľudí. Nemusí to byť hneď „Rok žaby“, ako sme si vyhlásili my v Trenčíne. Ani projekt „Anura - Caudata“, zameraný na záchranu obojživelníkov na Strednom Považí, kde sme v rámci jarných prenosov na nebezpečných úsekoch ciest robili 32 dní „Žabie TAXI“ a preniesli do bezpečia 7.615 žiab. Bohato bude stačiť, keď si tí starší rozpomenú, kdeže to kedysi tak prenikavo krásne zvykli krkať žaby a tí mladší tam potom vykopú to vodné javisko pre bezplatné a nekonečné žabie koncerty. A najmladší? Pre tých je tiež jedna domáca úloha: zabudnúť na chvíľu na pokémonov a bioníkov a skúsiť nájsť dajakého skokana či rosničku (Naschvál nepišem, že ropuchu. Tie sú strašne nebezpečné - jedovaté a aj zuby vedia porátať!). Teda nájsť, neublížiť a iba pozorovať, čo taká žaba vlastne robí - to je pre človeka, jedno či malého alebo veľkého, asi dosť ťažké. Rovnako na Slovensku, Morave alebo v Čechách. Ale, skúsme to.

Drahoš Stano
Trenčín

Biopoľnohospodárstvo na Myjave

Ekotrend Myjava funguje už 5 rokov ako nevládna, nezisková organizácia s celoslovenskou pôsobnosťou s cieľom združovať odborníkov, producentov, spracovateľov a záujemcov, ktorí sa stotožňujú s medzinárodne platnými pravidlami pre ekologické poľnohospodárstvo. Trvalo udržateľným ekologickým poľnohospodárstvom chcú chrániť a tvoriť životné prostredie, podporovať trendy zdravej výživy a zdravého životného štýlu a tým udržať poľnohospodárstvo ako tradičný odbor ľudskej činnosti.

Od vlaňajška dostala činnosť biopoľnohospodárov z Myjavy nový rozmer - vo veľkom rozbehli aj výrobu celozrnných špaludových výrobkov, bylínkových a ovocných čajov (pod novou značkou Ekotrend Myjava spol. s r.o.).

Krstným otcom týchto aktivít je ing. Dušan Janoviček (38) a my sme ho poprosili o rozhovor. Nie kvôli reklame. Pre inšpiráciu množstva poľnohospodárov (malých či veľkých), ktorí by sa teoreticky chceli (a mohli) dostať do systému biopoľnohospodárov.

Čo vlastne znamená tá skratka BIO a k čomu je to dobré?

BIO znamená, že takto označená biopotravina bola dopestovaná v súlade so zákonom o ekologickom poľnohospodárstve 224/98 Z.z., to znamená, že okrem iného pri výrobe neboli použité žiadne chemické ochranné látky, rýchlorozpuštné priemyselné hnojivá a na danú biopotravinu bol vydaný biocertifikát.

Kde ste sa s myšlienkou ekologického poľnohospodárstva prvýkrát stretol a prečo ste sa stal jeho propagátorom?

S myšlienkou ekologického poľnohospodárstva som sa prvýkrát stretol v roku 1989 v Českej republike, vtedy ešte Československej, kde som pracoval v Hrubej Vrbke na Morave neďaleko slovenských hraníc. V tom čase sa vytvorila skupina ľudí, ktorá šírila tieto myšlienky a neskôr založila zväz PRO-BIO.

Dušan Janoviček

Myslíte si, že má toto poľnohospodárske odvetvie šance na úspech?

Určite áno. V Európe hlavne v jej západnej časti, ale i vo svete rastie ročne trh s biopotravínami o 20-30%. Dopomohli tomu samozrejme i aféry BSE a slintačka - krívačka, ale je to spôsobené i uvedomovaním si ľudí, že je nutné urobiť niečo pre životné prostredie, trvalo udržateľný život a samozrejme svoje zdravie.

Čo vás viedlo od slov k činom - teda od propagátorstva rozšírenia myšlienky biopoľnohospodárstva na celom Slovensku k výrobe?

Cieľom zväzu Ekotrend bolo a je, poskytovať poradenstvo hlavne v pestovaní rastlín a v chove zvierat. Slovenské poľnohospodárstvo tvoria prevažne poľnohospodárske družstvá, súkromný sektor tvorí len asi 10%, z ktorého je len veľmi málo tých, ktorí majú záujem ekologicky hospodáriť. To znamená, že PD pestujú hlavne veľkoobjemové plodiny, ktoré väčšinou exportujú

Krajina na Myjave

ako surovinu. Bolo veľmi ťažké presvedčiť podniky, aby finalizovali svoje produkty. Keďže som povoláním agronóm, tak jedna z posledných možností ako presvedčiť ostatných o tom, že cesta k rozvoju slovenského trhu s biopotravinami je produkcia netradičných a malotonážnych plodín, ktoré je ľahšie uviesť na trh. Dúfam, že to bude efektívnejšia cesta poradenstva, ale nie je ľahká. Samozrejme rozhodujúcu úlohu tu zohralo i financovanie poradenstva v slovenských podnikoch.

Máte za sebou v zásade prvý rok veľkovejroby a veľkoobchodnej činnosti. Čo sa vám podarilo a čo nie?

Čo sa nám podarilo, tak to je skutočnosť, že sme uviedli na trh prvé slovenské biopotraviny a darí sa nám trh rozširovať. Čo sa nepodarilo, tak toho je veľa, ale určite sme chceli mať dnes na trhu už širší sortiment biopotravin.

Aké máte plány do budúcnosti?

Rozšíriť sortiment suchých výrobkov, koreňovej zeleniny a v spolupráci s inými pestovateľmi

rozšíriť obchodnú sieť biopotravin na Slovensku.

Aké máte skúsenosti s odbytom - kto a kde má o vaše produkty najväčší záujem?

Najväčší záujem o naše výrobky majú mladí ľudia s environmentálnym cítením, mladé mamičky s deťmi, študenti, ľudia s rôznymi zdravotnými problémami, ale i vegetariáni. Odbyt je hlavne v mestách kde sú predajne so zdravou výživou a racionálne. Veľmi dobre sa začína rozbiehať trh i na východnom Slovensku.

V Trenčíne existuje pri Centre environmentálnych aktivít Baranček Klub BioPaPa - Klub priateľov ekologického poľnohospodárstva, ktorého členská základňa už číta desiatky záujemcov o produkciu v kvalite BIO a neustále rastie. Existujú podobné aktivity aj v iných miestach v našom regióne?

Myslím, že nie, nepoznám podobný klub.

Myslíte si, že v Bielych Karpatoch je potenciál na rozvoj biopotravinárstva?

Myslím si, že áno, ale skôr v chove zvierat a možno zberu liečivých rastlín z voľnej prírody.

Máte tu v regióne kolegov biopotravinárov?

V najbližšom okruhu sú to SEDOP Podkylava, Javorinka Moravské Lieskové, PD Poriadie.

A čo za hranicami - na Morave?

Na moravskej strane je veľa podnikov, ktoré sa zaoberajú hlavne chovom zvierat, ale i pestovaním ovocia. Sú združení väčšinou vo zväze PRO-BIO Starý Hrozenkov.

Čo by ste odporučili gazdom, poľnohospodárskym družstvám alebo iným záujemcom o ekologické poľnohospodárstvo - ako a s čím začať?

Klub BioPaPa pri CEV Baranček

Je treba začať s tým, načo má už daný subjekt vytvorené nejaké podmienky. Treba začať na menšej ploche, alebo s menším počtom zvierat, získať skúsenosti a postupne potom môže rozširovať svoju výrobu.

A na záver trochu optimizmu - čo Vás v tejto Vašej „brandži“ za posledný rok najviac potešilo?

Určite to, keď nám napíše zákazník, ktorý si kúpil naše výrobky, že sú dobré a chutia mu.

Richard Medaľ

1. konference Euroregionu

Ve dnech 28. - 31. května proběhly v Nimnici ve slovenské části Euroregionu Bílé - Biele Karpaty dvě významné události. 28. - 29. května se tu konal mezinárodní seminář „Dlouhodobý rozvoj euroregionů na česko-slovenské hranici na základe principu programování“, na kterém se sešli zástupci šesti českých a slovenských euroregionů spolu se zástupci ministerstev obou vlád, zástupci delegací Evropské komise z Prahy a Bratislavy, významnými hosty byli pánové Jens Gabbe - předseda Evropské asociace příhraničních regionů a pan Rudolf Slánský - velvyslanec České republiky na Slovensku.

Na tento seminář pak navázala 7. bělokarpatská konference a zároveň 1. konference Euroregionu Bílé - Biele Karpaty, které se zúčastnilo kolem 110 starostů, členů Euroregionu ze všech sektorů a dalších hostů.

Hlavním tématem obou akcí bylo představení Společného programového dokumentu Euroregionu Bílé - Biele Karpaty, který formuluje hlavní priority rozvoje příhraničního území na roky 2002 - 2006. Tento dokument je výsledkem více jak roční práce řady odborných týmů Euroregionu, a je potřeba dodat, že jeho kvalita byla hodnocena velmi vysoko nejen členy Euroregionu, ale například i zástupci Delegatury Evropské komise. Samotná existence dokumentu totiž představuje jeden z prvních kroků

k tomu, aby subjekty (obce, sdružení obcí, ale i neziskové organizace, školy a další organizace) působící na území Euroregionu, měly možnost povstupu obou států do EU čerpat granty ze strukturálních fondů.

Problematika těchto fondů byla častým tématem příspěvků na konferenci. Zcela jednoznačně tam totiž zaznělo ze strany

zástupců EU, že můžeme zapomenout na předvstupní fondy EU. Na česko-slovenské hranici už nebude otevřeno další kolo Programu CBC Phare, a nám nezbyvá, než se už teď začít připravovat na to, abychom byli schopni využít program INTERREG. Největším problémem přitom zůstává fakt, že tento program pro nás bude dostupný nejdříve v roce 2004 - a to ještě pouze v případě, že příslušná ministerstva obou států nezaspí a včas se na čerpání těchto fondů připraví.

Jana Hajduchová

Závěry z 1. konference Euroregionu Bílé-Biele Karpaty Nimnica 30. - 31. 5. 2002

Účastníci konference se na závěr svého rokování shodli na následujících doporučeních:

A) Vládám SR a ČR, resp. kompetentním ministerstvům:

1. Aktualizovat v souladu s programem INTERREG Společný programový dokument Česko-slovenského pohraničí na období roků 2000-2006 s využitím spolupráce s euroregiony a dalšími partnery v dotčeném území.
2. Zajistit finanční podporu pro minimální fungování euroregionů na česko-slovenské hranici do vstupu obou států do EU (podpora Programu malých projektů, příprava programů, projektů a institucionální podpora, vzdělávání manažerů projektů).
3. Uskutečnit decentralizaci veřejných financí, aby bylo možné financování regionálního rozvoje i ze strany samosprávných krajů, měst a obcí.

B) Valnému shromáždění Euroregionu Bílé-Biele Karpaty:

1. Podle nových podmínek přepracovat příslušné kapitoly Společného programového dokumentu Euroregionu BBK do roku 2006.
2. Předložit Společný programový dokument Euroregionu BBK na projednání krajským samosprávám.

C) Krajským samosprávám:

1. Projednat a přijmout Společný programový dokument Euroregionu BBK.
2. Prohloubit spolupráci s Euroregionem Bílé-Biele Karpaty

Týždeň v znamení udržateľného rozvoja

Pojem udržateľný rozvoj sa začal objavovať približne od 70. rokov 20. storočia. Ľudstvo si začalo pomaly uvedomovať, že doterajší neregulovaný rozvoj, či rast, odohrávajúci sa v prostredí obmedzených zdrojov

našej planéty, je dlhodobou neudržateľný a je potrebné nahradíť ho inou alternatívou vývoja.

Tento spôsob rozvoja vychádza z určitých princípov a kritérií, z ktorých za dominantné

sa považujú princíp ekologický, ochrany biodiverzity a životodarných systémov, rozvoja ľudských zdrojov, eko-efektívny a ďalšie princípy. Rozvíjanie a uplatňovanie tejto koncepcie je vedené snahou čo

najviac sa približí k ideálu humanizmu a harmónie s prírodou, založenom na úcte k životu ako i k jej neživým zložkám. Táto koncepcia sa v posledných rokoch stáva súčasťou rozvojových plánov a koncepcií nie len u nás, ale v celoeurópskom kontexte.

V týchto intenciách sa niesol aj týždeň v znamení európskej dimenzie udržateľného rozvoja na Trenčianskej univerzite, ktorý usporiadalo Európske Informačné Centrum v Trenčíne v spolupráci s Trenčianskou univerzitou. Spoločnými silami sa podaril vytvoriť priestor pre prezentáciu

pohľadu jednotlivých odborníkov a umožniť tento pohľad študentom i širokej verejnosti.

Týždeň sa začal v piatok 12. apríla 2002 prednáškou pána profesora Ing. arch. Maroša Finku na tému Strategické hodnotenie vplyvov na životné prostredie. V prednáškach pokračovali Ing. Michal Kravčík na tému Voda a Agenda 21 a Dr. Mikuláš Huba, ktorý sa pokúšal objasniť problematiku koncepcie udržateľného rozvoja širokej verejnosti. Odpodom ako civilizačnému problému sa venovali prof. Ing. Dr. H.c. Anton Blažej a Ing. Igor Chýra. Týždeň bol spretrený výstavou, ktorá sa

zrealizovala s podporou TANAPU Vysoké Tatry a otvárala pre širokú verejnosť problematiku biosferických rezervácií v európskom kontexte.

Na záver treba skonštatovať, že netradičné podujatie umožnilo nie len pre študentov, ale i širšiu verejnosť možno jeden z prvých kontaktov s jednotlivými expertmi a ich názormi, ktoré v konečnom dôsledku budú mať snáď dopad na ich ďalšie smerovanie.

Janka Betáková
Igor Hudák
Trenčín

Natura 2000 v Bílých Karpatech

V letošním roce realizuje Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty projekt „Osvěta k Natuře 2000 v Bílých Karpatech“ díky finanční podpoře od Britského ministerstva pro mezinárodní rozvoj prostřednictvím Nadace Partnerství.

Protože se Česká republika připravuje na vstup do Evropské unie (EU), přináší to s sebou kromě očekávaných výhod i závazky. Především bude povinností státu sladit naši legislativu s právními předpisy v EU. Jeden z požadavků EU je vytvořit soustavu chráněných území evropského významu, která je právě označována jako Natura 2000.

Úkolem osvěty v Bílých Karpatech je tedy informovat o tom, co je to Natura 2000, co čeká chráněná území a tedy i vlastníky a nájemce pozemků po vstupu České republiky do Evropské unie, zda budou nějaká omezení v hospodaření, zda budou případná omezení v hospodaření

finančně kompenzována a další.

Projekt je v Bílých Karpatech rozčleněn do tří částí. V první etapě byl vydán informační leták, který je přizpůsoben přímo na podmínky CHKO Bílé Karpaty a bude k dispozici na Správě CHKO Bílé Karpaty a na obecních úřadech. Druhá etapa má prostřednictvím besed a článků v médiích seznámit obyvatele, vlastníky a nájemce pozemků, lesníky, obecní zastupitele a další zájemce se samotným projektem Natura 2000.

Třetí závěrečná část je určena pracovníkům dalších chráněných krajinných oblastí. Zde spolu s kolegy z CHKO Beskydy budou pracovníci VIS Bílé Karpaty a SCHKO Bílé Karpaty předávat zkušenosti z projektu.

Podobný projekt totiž probíhá současně v chráněné krajinné oblasti Beskydy. Pouze přístup k řešení problematiky projektu je v jednotlivých územích rozdílný. Zatímco v Bílých Karpatech se počítá s plošnou osvětou na celém území, v chráněné kra-

Jezírko u Moravského Písku

jiné oblasti Beskydy se zaměří na konkrétní malé území a zde budou intenzivně informovat všechny dotčené osoby.

V současné době je v rámci Natura 2000 mapována vegetace i významné rostliny a živočichy na většině území České republiky. Uvedený projekt má především informativní charakter a má zabránit obavám a mylným informacím ze sladění zákonů naší republiky s Evropskou unií.

Radka Nekardová
Veselí nad Moravou

Další slivoň

„Je to zážrak, že se tam ještě takové pěkné věci nacházejí.“ Tak komentoval náš přední paleobotanik a znalec slivoní RNDr. E. Opravil, CSc., nálezy z Bílých Karpat z roku 2001.

Jeden z nově objevených typů byl na stromě obzvláště zajímavý a působil v sadě p. Jana Novotného ve Velké nad Veličkou jako okrasný prvek - svými působivými malými plody, který upoutal pozornost již z dále.

U tohoto typu slivoně je nutné rovněž dokumentovat, že nové názvy a synonyma pro ovocné odrůdy stále vznikají a etymologie je živá. Název „Malé sračky“ vznikl vlastně při sběru, kdy pan Ladislav Tomčala konstatoval, že plody jsou podobné „Sračkám“ (popis v č. 1/98 str. 7 tohoto časopisu) a měl na mysli tvar

plodů. Dovolil jsem si kontrovat, že jsou ale malé a barevné a zrají o dva až tři týdny spíše. A tak se do poznámek k nezbytnému evidenčnímu číslu přidružil i nově

vzniklý název a první pomologický popis, který následuje.

Václav Tetera
Pravčice

Malé sračky

Nalezený polokulturní typ slivoně se vyznačuje velmi zajímavým a proměnlivým zbarvením plodů. Praktičtí pomologové by nikdy neřekli, že se jedná o ekotyp myrobalánu *Prunus domestica* var. *cerasifera* s malými plody.

Tvar **plodů** je kulovitý až široce eliptický, u většiny plodů na stopeční polovině o něco užší. Žlábek je plytký, ale je zvýrazněn světle červenavým ojněným zbarvením. Na temeni je zřetelný malý vpich, někdy rezavý. Hmotnost plodů je malá, 8-10 g, výška 28 mm, šířka 26 mm.

Slupka je pevná, tenká, středně se odlučuje od dužniny a je kyselá. Větší část je ojněná. Základní barva je zelenožlutá. Některé plody jsou výrazně až z 1/3-2/3, některé zcela překryty zajímavou a pro slivoně neobvyklou modrofialovou červení. Na některých plodech najdeme rezavé skvrny.

Stopka je tenká, zelená, později žlutne i rezaví. Je asi 10 mm dlouhá, sedí v malé, plytké pravidelné okrouhlé jamce. Po dozrání plodů lépe drží na plodonoších než na plodech.

Dužnina je světle žlutozelená, pevná, protkaná cévkami. Chuti sladce nahofklé, u pecky až hořké. Zraje od druhé poloviny srpna.

Pecka hnědá, eliptická, tupě zašpičatělá od dužniny se neodlučuje.

Lísty jsou světle zelené, velmi jemně pilovité, se zřetelnou nervaturou, dlouhé kolem 70 mm, v horní třetině zhruba 35 mm široké.

Celkové zhodnocení: barevně zajímavý typ slivoně plodící ve shlucích. V nich jsou některé plody výrazně zbarveny, některé jen základní barvou, takže na stromě vypadají velmi pestře. Plody občas praskají. V roce 2001 byl mladý zhruba desetiletý řídec větvený stromek přímo obsypán plody. Známky šarčky nebyly pozorovány. Plody se dají použít jako kompot, jistě i do buchty a samozřejmě jak jinak než do kvasu.

O zemědělství neboli sedlačině na přelomu 19. a 20. století na Horňácku, zejména v Javorníku a na Nové Lhotě

Takto se jmenuje zatím nepublikovaný text pamětníka a bývalého kronikáře pana Pavla Sřahela z Javorníka. Jeho vyprávění obsahuje podrobné charakteristiky tradičního zemědělství na Horňácku, ale i celou řadu osobních vzpomínek, historek, vtipů a postřehů. Dovolili jsme si proto vybrat jen několik střípků s přáním, aby se autorovi brzy podařilo celý text vydat knižně.

„Když se louka pokosila, bylo potřeba radky roztrepat. To dělaly buď ženy hráběmi, nebo sami kosci kosiskem, drženým kosou vzhůru.

Až seno zaschlo, šlo se kolem dokola malými hráběmi, až se vytvořilo několik kol - okržků nebo chobotů natřepaného vlhkého sena, které se potom sušilo. To snad byla jediná příjemná část sklízně sena. Řekneme, že jednou za hodinu se seno obrátilo a pak se mohlo odpočívat ve stínu. Pokud se neodváželo přímo z okržel, navečer se skládaly náviduá - kopky. Musely být úhledné a pečlivě ložené, aby nezamokly a vítr je nerozvalil.

Na těchto okržlech si za parných dnů občas zařídila *povednica* - větrný vír, který uměl zvednout i několik desítek kilogramů sena a přenést a rozházet ho i velmi nadaleko. Nebožka stará Špačena ze Lhotek velmi věrohodně vykuádali, ako ich v Rakúsoch v sene zdvihua *povednyca* a *prenjésua až do druhej dedyny*. Když jsem se ptal, jak byla vysoko a jak vypadalo přistání - povedali: *Neviem, ako na to zdvihua, od strachu sem sa - no viéte - a potom už neviem nyc, až na skrisili.*“

„Jedna nádenice - odbiračka - odbíhala častěji do blízkého lesíka. Snad jí i z počátku lítovali, důvěřuj ale prověřuj, seděla za keřkem a tiše si prospěvovala: *„Nech já serem, nech neserem, nech si já lem odpočinem.*“

Následoval výprask od těch, kteří ji zaskakovali.“

„Od jara do podzimu se rovněž pásal hovězí dobytek. Ten něli na starosti výrostci - *pachouci* - od 12 do 17 let. Honilo se často dost daleko a většinou na celý týden, nebo i víc. *Vykuádali mné děda Pondrás: Ty bohatší mali sebu chleba, ty sa mali. Nekerý aj pecen lebo dva. My chudobnější lem krivák (kapesní nůž). Vyrežávali sme kráľovo zelé, vyhřabávali korénky. Ten, kerý mau krávu co ešte trochu dójua sa mau též. Lehuo sa podňua cicauo. Často sme sa bili - „Tys mné vycicauo krávu“ a už sme byli v sebé. Chleba - byl tvrdý a tak se opékal a jedl s divokým česnekem, kterého bylo (a dodnes je) na kraji lesa dostatek. Relativní dostatek nastal v době hnízdění vran. Těch tu bylo mnoho a mladá vrána je větší než holub, snad až ke kilu živé váhy. Děda vyprávěli: *Tys sme mali spočítané do posledni. Pékli sme ich v popeli nebo ve slíně, ale napred sme ich poscali. Viš, súl sme nemali a ty scance stejné vyhorely a preca lem to byuo trochu suané.*“*

„O dobrém konovi: Vzpomínali tři koňáci s nostalgii v hospodě na své koně. Strýc Sobek: *Naša Ryzá ,to bou kuón, štyry metry drv vyvievua na sanoch hore Uazama. Strýk Štýpčák: Naša Fuxa boua lepšá. Ceú kopy na rožny hore Harvaným vytahua (Kopce to jsou náramné, vyprávění jen pro místního) Astrýk Režnák: Aj my sme mali kona, to bou velice dobrý kuón. Keď sme ho zaúdyli, ceú zimu sme mali co jest.*“

„Semtam někdo vyjimečně choval osly. Asi před devíti lety jsem dostal v zookoutku v Hodoníně nabídku na prodej páru oslů i s postroji. Kupoval jsem tam vietnamce (prasata), řekli mi, abych šel za šéfem, je prý u oslů, strouhá kopyta. Protože jsem byl

oblečený pracovně, přešel jsem ohradu a šel už unaveným chlapům pomoci. Slovo dalo slovo a nabídka o které jsem se zmínil byla více než kamarádká - za deset tisíc, čili za pakatel. Zdůvodnil to tím, že je odprodat musí, má vysoké stavy. A že je má prodat nějakému komediantovi a že je raději dá mně, zvířata si mne oblíbila za pár minut, byla přátelská a já se na ně těšil. Připomínám, že se jednalo o dobu euforie ze soukromého podnikání a to i v zemědělství. Tento nákup mně rozmluvil náš školník, jinak i můj kamarád. Povídá: Za první republiky tu chovala jedna rodina osly. Dodnes se jim říká Oslé, aniž by, dnes už vnuci oněch, věděli proč. Řekl mně, je tu riziko - že na otázku, Sřahel, který Sřahel bude odpověď - no, Osel. Nakonec jsem od koupě upustil, věděl jsem, že má pravdu. Znam své Papeňheimské.

Ale dlouho jsem měl smutné oči jako major Terazky, keď nemohol na veži gulu sundat.“

vybrala Jana Hajduchová

MRKEV pro školy

O ekologické výchově se už mluví dlouho a v řadě míst se v EV dělá mnoho záslužné práce. Chybělo však nějaké vedení nebo jednotný systém. Proto začala Síť středisek ekologické výchovy PAVUČINA loni - díky podpoře Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy - vytvářet regionální (krajské) síť spolupráce a systémů podpory školní i mimoškolní ekologické výchovy. Zkratkou pro tento program byla zvolena MRKEV - Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy.

vyžádat metodické pomůcky a nabídky středisek ekologické výchovy i dalších institucí v kraji. Základním předpokladem pro účast v síti škol MRKEV je vyplnění přihlášky a dotazníku. Přihlásit se může i školy, které s ekologickou výchovou teprve začínají nebo její realizaci plánují. Účast v projektu je pro školy bezplatná.

Výukový program o odpadech

V současné době vznikají regionální síť pedagogických pracovníků a škol, které se věnují ekologické výchově. Jejich účelem je umožnit a usnadnit vzájemné setkávání a výměnu zkušeností v oblasti EV a usnadnit přístup k vzdělávacím nabídkám a informacím ze strany krajských i celostátních institucí.

V každém kraji je pro tento projekt pověřeno jedno středisko ekologické výchovy jako garant. V Jihomoravském kraji je to DEV LIPKA v Brně, ve Zlínském kraji DDM ALCEDO ve Vsetíně. U těchto středisek si může každá škola

Zúčastněné školy získají nejen trvalý přístup k aktuálním publikacím a pomůckám pro ekologickou výchovu, ale budou také průběžně informovány o zajímavých akcích, včetně dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a o možnostech finanční podpory ekologické výchovy. Dále připravují uvedení garanti vzdělávací akce a regionální projekty.

Ve Zlínském kraji bude v každém okrese vylosována jedna škola, která získá poukázku na bezplatný odběr publikací v nakladatelství Agentury STROM a slevu na vybraný výukový program či vzdělávací akci v rámci DVPP z nabídky ALCEDA.

V Jihomoravském kraji proběhla 1. listopadu 2001 Malá Regionální Konference o Ekologické Výchově (tedy další MRKEV), na které se účastníci prostřednictvím přednášek a panelů mohli informovat o výsledcích ekologické výchovy na školách a o současném stavu EV v regionu. Na čtvrtek 7. listopadu je letos plánována podobná konference. Také LIPKA nabízí vzdělávací programy a to téměř každý měsíc. Letos se bude navíc věnována pozornost pedagogům pověřeným koordinací ekologické výchovy na školách.

Jan W. Jongepier

Seminář pro učitele základních škol

Letné pracovné ochrannárske tábory KOZA 2002

7. 7. — 13. 7. **Bučkova jama:**
Vedie Anino Belan.

20. - 27. 7. **letný tábor „LPOT Beckov 2002“**
miesto: PR Beckovské Skalice / Kamienka

3. 8. — 10. 8. **Nebrová:** (miesto: PR Nebrová / Červenokamenská dolina)

10. - 17. 8. **letný tábor „LPOT Tematín 2002“**
(miesto: PR Tematínske vrchy / Hradská dolina)

Prihlásení účastníci budú informovaní o podrobnostiach k tej ktorej akcii osobne (poštou, telefónom), ostatní len formou inzerátov v tlačí, na Infobodoch alebo keď si sami zavolajú alebo zamailujú.

Spravidla je vhodné prísť s vlastným spacákom a kari-matkou, základnou tábornickou výbavou, vhodným oblečením a obuvou, chuťou do práce a zábavy, bez nákazlivých chorôb a návykových látok.

Doprovod štandardných domácich zvierat je povolený; hudobné nástroje vítané. Vlastné výtvary a jedlé špeciality starostlivých mladých mám sú vysoko cenené.

O akciách združenia Pre Prírodu informuje:

Drahoš D. Stano
Hurbanova 3
911 01 Trenčín
D: 032/7440 623
P: 032/ 6582 333
Kozacia homepage:
<http://www.koza.sk>
e-mail: preprrodu@changenet.sk

Žútková 2002

Letní ochrannársky tábor (12. - 26. července 2002)

- ☛ lahodná senoseč v Bílých Karpatech
- ☛ zábava väzaná i neväzaná
- ☛ pro účastníky od 15 let
- ☛ zkuste pracovat za stravu a přístřeší

Podrobné informace a přihlášky vám rád poskytne:

Jan Blahůšek
Větrná 1381
688 01 Uh. Brod,
e-mail: maratice@brontosaurus.cz

Ekohry na prázdniny

Kamínek

Pomůcky: kamínky různé velikosti a tvaru

Děti dají ruce za záda a do nich dostanou kamínek. Ohmatají si ho a mají popsat, jak asi vypadá. Pak se kamínky posbírají smíchají a každé dítě má najít ten svůj podle hmatu.

Babiččin dvorek

Pomůcky: kartičky se jmény zvířat

Děti dostanou anonymně do trojic jméno zvířete (každá trojice jiné). Jejich úkolem je najít ve změní různých zvuků své spoluhráče podle hlasu daného zvířete

Co žije v...?

Děti si sednou do kruhu a po řadě jmenují co nejvíce živočichů (rostlin), které se vyskytují v určitém prostředí. Když hráč neví ve stanoveném časovém limitu, musí opustit kruh.

Blatnička - malá ale šikovná

V malých obcích bývá bydlení klidné, příjemné, ale většina z nich nabízí pouze zlomek služeb, které moderní občan potřebuje. Ne tak obec Blatnička - ležící u silnice E54, třináct kilometrů od Veselí nad Moravou.

Přesto, že Blatnička má pouze 450 obyvatel, najdou se zde stavební firmy, malíři a natěrači, klempíři, kosmetický salón, kadeřnictví, švadleny, rehabilitační masáž, fitcentrum, tři prodejny, tři vinárny, dva hostince, kominík, jedna zahrádkářská prodejna je před otevřením a dobře prosperuje i prádelna. Obec nabízí návštěvníkům dokonce i slušné ubytování. Starají se o to dva penziony, které vůbec nejsou nějakým zbyteč-

ha, ze kterých 50 ha vlastní obec.

Právě kolem lesů se letos koná zajímavá akce. Obec vlastní mj. bory v lokalitě Borky, ze kterých celkem 1,5 ha bylo letos vykáčeno. Obdivuhodné na této akci je, že místo borovic zde bude listnatý les, především s duby zimními, které se - oproti borovicím - do zdejších podmínek přirozeně hodí, a které byly doporučeny lesními odborníky.

Ale za zmínku také stojí, že akce probíhá převážně ve vlastní režii, za pomoci myslivců, rybářů i sportovců, kteří tak bezplatně pomáhají přírodě. Za jednu sobotu se jim na jaře už podařilo vysadit přes čtyři tisíce stromků. Dokonce stihli vysadit větší

starších třetihor paleocén-eocén a k tomu i fosilie mořských živočichů. Pracovní skupina proto vyčistila i ten lesní pruh.

Starostka Jarmila Hrušková má však ještě další plány s krajinou. Loni byla zahájena na území obce komplexní pozemková úprava a plánuje se vytipování lokalit vhodných na výsadbu lesa s následným zalesněním. Dále se počítá s výsadbou ochranných větrolamů a remízků. Tím vyhovuje obec státnímu programu na útlum zemědělské půdy a zároveň poskytuje další pracovní příležitosti na výsadbu, údržbu a těžbu dřeva v lese.

Knihy

Blatnička však vyniká i v dalších oblastech, a proto se už po dva roky přihlásila do soutěže Vesnice roku, v jejímž okresním kole skončila dvakrát po sobě na druhém místě. Letos se obec - připomínající výročí 640 let od jejího vzniku - do této soutěže přihlásila již potřetí. Znovu se občané bez nějaké výrazné agitace snaží vylepšovat, co se dá. I když je už čím se pochlubit: opravený kostel, hřbitov, kulturní dům a velmi pěkně upravený obecní úřad, v jehož zasedací místnosti nyní visí i 200 x 120 cm velká malba s pohledem na vesnici z kóty Jasenová. A to díky pospolitosti občanů, ale i rodáků a čtyř firem, kteří umělecké dílo celé financovali.

A co říci na to, že v průběhu tří let byly vydány tři knihy zabývající se historií Blatničky?

ným luxusem. O tom svědčí fakt, že jsou většinu víkendů obsazeny, mj. kvůli tomu, že ve větších okolních obcích podobná zařízení chybějí.

Borky

Také po stránce přírody je Blatnička pestrá. Na jejím katastrální území se nacházejí nejen pole, vinohrady, louky, ale i 18 ha velká vodní nádrž a obecní rybník. Rekreační charakter dodávají obci rozlehlé lesy - 81

plochu, než bylo původně plánováno. A do tisku tohoto vydání časopisu byla výsadba (placnou) pracovní skupinou občanů oplocena. Blatničtí ušetřili obci peníze také při vyčištění plochy na výsadbu tím, že si (pod dozorem) odnesli dříví, které vzniklo po kácení.

Část Borků o výměře 0,15 ha se stala v březnu letošního roku přírodní památkou. Jedná se o terénní zářez podél cesty k obecní skládce a úzký pruh lesa, kde bylo nalezeno unikátní rozhraní

Nová výsadba v lokalitě Borky

Závěrečné dílo této trilogie se jmenuje Spolkový život v Blatničce a bylo veřejnosti prezentováno koncem dubna. Navazuje na publikaci Blatnička ve vzpomínkách a v roce 2000, po které

Občané při výsadbě lesa

následovala další s názvem Naši předkové v čase a fotografii. Autorem, který za touto produkcí stojí, je místní badatel a publicista Miroslav Hudeček, z jehož ruky vyšlo též několik článků v tomto časopise. Ale samozřejmě by to všechno nebylo možné bez podpory zastupitelstva obce.

Kultura

Bohatý společenský život sdílí občané obce i s rakouskou vinařskou obcí Falkenstein. Společným jmenovatelem není jen víno, ale i koncerty chrámových sborů, dechových hudeb nebo utkání sportovců. S velkou oblibou přijíždějí Rakušané na všechny akce organizované obcí, ale už se stává, že se navštěvují jednotlivci i soukromě. Většina občanů z Blatničky jede pak prezentovat náš folklór, koláčky a

Centrum obce Blatnička

víno o zářijových slavnostech, které se konají každoročně ve sklepní ulici Falkensteinu. Od července 2002 mají obě spřátelené obce naplánovaných 14 kulturních výměn. Jejich realizaci je však závislá na úspěšnosti projektu Phare CBC, který starostka v únoru předložila.

Blatnička je členem mikroregionu Ostrožsko, ve kterém je sdružena s převážně uherskohradištskými obcemi, takže spolupracuje i na „mezikrajské“ úrovni.

Popřejme Blatničce dobré umístění v soutěži Vesnice roku, neboť si to její obyvatelé skutečně zaslouží.

Jan W. Jongepier

NAPSALI JSTE NÁM

O dřínu obecném

Se zájmem jsme si přečetli v časopise Bílé Karpaty 1/2002 Váš článek o dřínu obecném. Jelikož u nás v Rokytnici se tento keř vyskytuje poměrně hojně, zmapovali jsme pro Vás s žáky 4.

a 5. ročníku jeho lokality.

Souvisejší porosty dřínu se vyskytují v Rokytnici v části obce Hornánsko, při hlavní cestě i v křovinách. Dále jednotlivé keře lze najít v křovinách v trati

„V Lůžku“, „Pod Dražky“, při cestě směrem na Kochavec a velký keř na poli v trati „Na močidle“.

**Za ZŠ Rokytnice
Jarmila Šebáková**

Mladé Horňácko

Ke špičkovým folklorním událostem regionu patří Strážnické, Horňácké a Kopaničářské slavnosti nebo Jízda králů ve Vičnově. Ale zúčastnili jste se někdy Mladého Horňácka, dětského folklorního festivalu?

Pokud ne, tak je to spíše kvůli malé propagaci (kterou organizátoři tohoto jarního festivalu ani nepotřebují), než kvůli jeho kvalitě. Ani v letošní druhé dubnové neděli nezůstala v kul-

turním domě ve Velké nad Veličkou ani jedna židle volná a o den dříve v Lipově to nebylo jinak. Ve Velké si odeseděly téměř tříhodinový program bez přestávky čtyři stovky diváků, ke kterým patřili i prominenti z Jihomoravského kraje i Parlamentu ČR. Ale co je ještě obdivuhodnější, v programu účinkovalo přes 250 dětí ze všech devíti horňáckých obcí, od Lipova až po Novou Lhotu, včetně přilehlých osad mezi Suchovem a Vápenkami.

I letošní 30. výročí Mladého Horňácka nabízelo pestrou škálu původních horňáckých písniček, říkadel, zvyků, tanečních her a tanců v interpretaci mladých nadějí, vypěstovaných v kroužcích a souborech při základních školách v regionu. Zatímco soubory Veličánek nebo Lipovjének sázely na přesnost a

dokonalé vystoupení, překvapil Suchovjének s volnou a dynamickou interpretací nebo nejmladší národopisný soubor Javorníček právě se skromností svého příspěvku.

Znalci mohli už objevovat nové pěvecké nebo taneční talenty, které zajišťují pokračování a zachování tradic v tomto kulturně bohatém koutě republiky. Navíc se každý soubor inspiroval jiným tématem, kolem kterého se točilo jeho vystoupení a které odráží život dětí v průběhu roku - škola, zvířata a kytky, ale i fašank nebo svatba. Takže ani na chvíli divák nemohl dostat pocit, že se něco opakuje.

I když se po celou dobu trvání Horňáckých slavností (od r. 1957) v pořadí dospělých objevovaly děti se svými výstupy, samostatný dětský horňácký festival vznikl až v roce 1972. Jen jednou, v roce 1962 se konal samostatný dětský den, dopoledne věnované tématu *Děti a hudební nástroje*, odpoledne s pořadem *Mezi horňáckými dětmi od jara do zimy*. V posledních několika letech bývá pořad dětských vystoupení doplněn o výstavku vzorníků horňáckých výšivek. Vyšívání těchto vzorů se ještě pořád v některých školách regionu vyučuje.

Asi je zbytečné zdůrazňovat velký význam festivalu pro rozvoj a zachování pestrého místního folklóru. Není to záležitost výběrová, ale událost přístupná všem, které oslovují místní písničky, kroje, tanec - zkrátka horňácká kultura. Je to roční vyvrcholení práce a úsilí mnoha žáků a učitelů místních škol. Přehlídka také motivuje děti k členství ve folklorních kroužcích

nebo souborech a pomáhá navazovat kontakty s dalšími stejného zaměření. Díky Mladému Horňácku, ale i celé řadě učitelů a učitelek, se rozvíjejí nové talenty, které jsou zárukou, že tato kultura hned neumře - jak se bohužel už stalo v mnoha regionech naší republiky a četných zemích Evropy.

Po celou dobu existence Mladého Horňácka se střídali v jeho organizaci různé osobnosti. Stálou inspirací a silou od jejího vzniku je však 81-letá Zdenka Jelínková, etnochooreoložka, taneční pedagožka a milovnice slováckého folklóru. Sepsala scénáře pro všech třicet vydání tohoto dětského festivalu a většinu z nich i režírovala. Za tento mimořádný výkon a záslužnou práci jí patří velká pochvala a dík.

Jan W. Jongepier

Velička udržuje tradice

Mají v dnešní době elektroniky, počítačů a internetu mladí lidé ještě zájem o takové věci, jako je folklór, lidové písně a tance? Určitě poslouchají i na Horňácku hudbu naší doby, ale našťastí se pořád najde celá řada dětí a mladých lidí, které místní folklór více než oslovuje. Takoví lidé se zde stále ještě rodí.

V reakci na to, že se mnohé lidové zvyky a obyčeje z našich dědiček začaly vytrácet, vznikly v padesátých letech 20. století v různých vesnicích Československa národopisné kroužky a soubory. Avšak tam, kde se kroje, písně ani muziky nedochovály, nebylo jednoduché obnovit, udržovat a zachovat místní lidové zvyky a obyčeje. Horňácko se s těmito problémy nepotýkalo, poněvadž folklór tu vždy byl živý, poněvadž ve Velké nad Veličkou, Hrubé Vrbce a Lipově.

Tradice udržovali, talenty objevili a vystoupení zabezpečovali především místní učitelé. Po 2. světové válce se přidali další zájemci a milovníci folklóru, z nichž ve Velké vyrostli v roce 1953 pod hlavičkou Svazarmu Slovácký krúžek, později pod patronací n.p. Rudý říjen (nynější Kordárna a.s.) Horňácký soubor. Z toho se nakonec od roku 1968 zrodila Velička.

Během více než 30 let jeho existence došlo ve Veličce několikrát k jejímu omlazení. Poprvé starou gardu vystřídala mladší generace v roce 1971, pak ještě v r. 1979 a 1991. A tak prošlo Veličkou několik stovek folkloristů, z nich někteří jsou nyní velkými osobnostmi. Stačí projít seznamy členů ve sborníku vydaném k 30.

výročí souboru a setkáme se se jmény jako Martin Hrbáč, Josef Kubík nebo Zdenka Jelínková.

Dnešní Národopisný soubor písní a tanců Velička vede Jiří Šácha a má několik desítek členů o průměrném věku 20 let. Většinou se jedná o děti, které již na základní škole navštěvovaly dětský soubor Veličánek, jehož součástí je také dětská cimbálová muzika.

Pro mnoho lidí mimo region a folkloristiku bude velkou otázkou, co tyto mladé baví na zachování nějakých tradic. Otázka, co má za poslání Velička, má odpověď asi jednodušší. V jejich stanovách uvádí své poslání takto: „uchovávat a rozvíjet lidové umění v regionu Horňácka a šířit je po celém území naší republiky a v zahraničí“. V praxi to znamená, že členové pořádají tradiční fašanky, zpívání vánočních koledí nebo večery s cimbálovou muzikou v místě působení, ale vystupují i často na festivalech v zahraničí, např. ve Velké Británii, Belgii, Francii, Německu a Itálii. Velička je dále známá z rádia, televize, ze čtyř dokumentárních filmů a z CD. Přitom členové nezapomínají na přebírání umu a zkušeností od starších osobností. Na druhé straně dbají na přípravu nových zájemců a talentů, k čemuž byl zřízen soubor Veličánek.

To vše však potřebuje pevný základ, jak po stránce obsahové tak i finančně-organizační. Nesmírně důležitá je muzika. Velička má to štěstí, že s ní vždy spolupracovali opravdoví umělci. Je to například Horňácká cimbálová muzika Jarka Miškeřika. Na CD nahrávce „Ej, v tom Veličském mýně“, vydané k příležitosti 30. výročí založení souboru v roce 1998, se podílelo přes padesát bývalých členů Veličky, kteří nyní

hrají v četných žádaných cimbálových muzikách, které Horňácko má. Mimochodem, také mladší členek Veličánek už vydal CD, má titul *Malučký sem já byl*.

Samozřejmě je důležitý i dobrý finanční základ, bez kterého by se nadšení a láska pro

folklór brzo utlumilo. Ten v případě Veličky zabezpečuje velkou částí podnik Kordárna a.s. a Obec Velká nad Veličkou. Jediný problém, který by soubor chtěl vyřešit, je základna. A kromě klubovny sní členové ještě o muzeu horňáckého folklóru. Vzhledem k potenciálům současných členů věřím, že se jim to jednou podaří.

Jan W. Jongepier

Památné stromy (9)

Novohotská lípa

Obdivuhodné stromy se nacházejí často na starodávných posvátných místech, jako jsou kapličky a boží muky nebo kostely a hřbitovy. Jsou to místa, kterých si člověk váží a proto o ně pečuje.

Je to i případ lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos*), která už minimálně dvě století zdobí hřbitov v Nové Lhotě, v hodonínském okrese. Za to, že tak dlouhou dobu včetně dvou světových válek přežila, je zásluha Farního úřadu v Nové Lhotě. Zodpovědnost za další péči a ochranu tohoto svým vzrůstem mimořádného stromu nese od 10. listopadu 1999 i Správa CHKO Bílé Karpaty, která ho ten den vyhlásila jako strom památný. Ohrožení této lípy totiž spočívá

v možných úpravách hřbitova směrem ke zvýšení počtu pohřbovacích míst. Problematickou záležitostí je rovněž nebezpečí škod na náhrobcích, které mohou způsobit padající větve.

Novohotská lípa je skutečně obrovský strom vysoký 25 m s obvodem kmene (ve výši 1,30 m) 560 cm. Doposud je v dobrém zdravotním stavu. Strom každoročně kvete a plodí, a jeho semena jsou klíčivá. V roce 1998 byl proveden zdravotní a redukční řez, konzervace dutin a byla na něm nainstalována bezpečnostní vazba.

Postavení jako památný strom znamená nejen, že je zakázáno ho poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji. Rovněž

lze veškeré zásahy a opatření v jeho ochranném pásmu provádět pouze s předchozím souhlasem Správy CHKO. Ochranné pásmo je ve tvaru kruhu, který má poloměr desetinásobku průměru kmene.

Bohumil Jagoš

Bílé Karpaty v informační síti

V dnešní dynamické době se na nás informace valí snad ze všech stran. Všichni se prezentují, všichni chtějí dát o sobě vědět, všichni potřebují být kvalitně a včas informováni. Tomuto trendu neunikla ani oblast tak „konzervativní“ jako je ochrana přírody.

I Bílé Karpaty mají své moderní informační technologie, mezi které patří geografické informační systémy (GIS) a informační dálnice neboli Internet.

O technologii GIS snad někdy přistě, dnes vás chceme informovat o existenci domény BILEKARPATY.CZ. Tuto doménu si v průběhu loňského roku

nechala zřídit Správa CHKO Bílé Karpaty a provozuje na ní internetovou prezentaci CHKO Bílé Karpaty. A co od stránek na adrese <http://www.bilekarpaty.cz> můžete čekat?

Stránka CHKO, jak již název napovídá, obsahuje základní informace o naší chráněné krajinné oblasti a stránka Přírodní poměry vás detailněji seznámí s abiotickými (tzn. geologickými, hydrologickými apod.) a biotickými poměry území. Na tomto místě bych rád uvedl, že informace je možno volně stahovat a používat do svých prací a článků, ovšem s uvedením patřičné citace, která obsahuje úplnou adresu stránky a časové upřesnění (tj. měsíc a rok).

O tom, kdo za co zodpovídá na Správě CHKO a co je náplní práce této instituce, se dovíte na stránce **Správa**. Zde také naleznete emailové adresy na jednotlivé pracovníky (stačí pouze kliknout na jejich jméno) a také si zde můžete stáhnout několik zajímavých dokumentů, zejména zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, aktuální plán péče či formulář pro žádost o vyjádření ke změně užívání stavby. Rovněž je zde oficiální emailová adresa Správy CHKO (spravachko@bilekarpaty.cz), přes kterou s námi můžete komunikovat. Do budoucna se počítá se spuštěním elektronické podatelny, ale to až to zákon dořeší.

Náplň stránky **Chráněná území** asi každého napadne, a tak jen dodávám, že zde naleznete popis jednotlivých maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) seřazených podle statutu ochrany.

Jistě zajímavou stránkou je stránka **Péče o území**, na které se dovíte o principu zonace - odstupňované ochrany přírody, o Programu péče o krajinu (PPK) a jednotlivých akcích dotovaných v uplynulém roce. Odtud se dostanete na stránku pro strážce, na které jsou umístěny on-line ohlašovací formuláře.

Stránka **Další organizace** představuje nevládní neziskové organizace, které působí v regionu Bílých Karpat a jako primární náplň své činnosti mají ochranu přírody a životní prostředí.

A co naleznete na stránce **Časopis**? Nic víc a nic méně než elektronickou podobu tohoto časopisu. Vždy s měsíčním zpožděním od tiskové podoby se zde objeví nové číslo, ovšem bez několika málo článků a obrázků.

Pro lepší prostorovou představivost a orientaci návštěvníků

slouží stránka **Mapa**, která obsahuje 13 statických map a jednu interaktivní mapu. Interaktivní mapa neboli off-line mapový server Bílých Karpat nabízí změnu měřítka mapy, posun mapy, přehledové okno či vyhledávání MZCHŮ podle jména. Pozor, jedná se o náročnou aplikaci, která na telefonním připojení trvá velmi dlouhou a není tak pružná, jak by měla být!

Krátkou informaci o regionu, či spíše rozcestník na zajímavé a užitečné servery nejen z regionu nabízí stránka **Region**. Záměrem v pořadí poslední stránky **Co dělat když** je přinášet návody na řešení každodenních ale i výjimečných situací vyplývajících z existence CHKO. V současné době obsahuje popisy dvou situací a to co dělat, když chcete požádat o dotaci PPK a když chcete kácet strom.

Do budoucna bychom rádi část informací nabídli v anglickém a německém jazyce, doplnili popis biotické složky o podrobnější zoologii a pravidelně informovali o činnosti Správy CHKO.

A taky ..., ale to už zjistíte na našich stránkách.

Vilém Pechanec

Řez dřevin

Spolu s několika nevládními organizacemi podporuje Správa CHKO už několik let zachování a údržbu sadů i jednotlivých ovocných stromů v Bílých Karpatech. Mimo jiné se pomalu stává tradicí, že jednu březnovou sobotu probíhá seminář pod názvem „Jarní řez ovocných dřevin“. Tuto osvětovou akci již několik let organizuje Český svaz ochránců přírody Bílé Karpaty ve Veselí nad Moravou a je určena všem, kdo se chtějí naučit, přiučit či jen zopakovat zásady ošetřování ovocných stromů.

V tomto roce se Jarní řez konal 9. března v opuštěných sadech nad obcí Javorník s lektory doc. Vojtěchem Řezníčkem

z Mendeleovy zemědělské a lesnické univerzity Lednice a ovocnářem Ladislavem Tomčalou z Velké nad Veličkou. Protože se sešlo přes 90 zájemců, bylo nutno je rozdělit do dvou skupin. Účastníci byli nejen mladí sadaři a jejich děti z Horňácka, ale cenné rady si přišli poslechnout také zkušení zahrádkáři v důchodovém věku. Dokonce se přijel poučit i ředitel Technických služeb z Hulína a několik zájemců ze Zlína.

Přednášející seznámili s ošetřováním starých stromů, jejich zmlazením, ořezáním mladých stromů, ale i roubováním a štěpováním. Snad jedinou vadou byl silný vítr, který zhoršoval poslech a přiměl pořadatele k úvahám o nutnosti ozvučení v příštím roce.

Osvětová akce byla zakončena v nedaleké Velké nad Veličkou v restauraci Na Poště, kde se konal košť slivovice a podávaly místní speciality jako je trnková omáčka.

Na přání účastníků byl, stejně jako v loňském roce, zorganizován i seminář o letním řezu. Ten proběhl v neděli 25. května v genofondovém sadu ve Velké nad Veličkou za účasti 27 zájemců.

Ivana Jongepierová

Špalda - zázračné obilie

Jedným z profilových produktov biopofnohospodárstva na Slovensku aj na Morave je špalda. Ponúkame Vám preto čo to o jej histórii, vlastnostiach, aj užití:

„V prípade, že by som mal rakovinu, by som sa s vrecom plným špaldy odsťahoval na salaš a potom by sa videlo, kto je silnejší - či rakovina alebo špalda...“

Dr. Gottfried Hertzka
„Léčebná kuchařka svatě Hildegardy“

... hovorí autor knihy, ktorý tak veľmi dôveruje špalde a výlučne špaldovému jedlu a všetkým odporúča, aby každý deň zjedli aspoň trochu špaldy. V pôvodnej krajine pestovania špaldy, t.j. vo švábsko-nemeckej oblasti, to v minulosti bývalo bežným zvykom. Na raňajky sa jedol špaldový habermus a aj potom mala špalda v rôznych podobách prednosť, či už ako krupica, šrot, chlieb alebo v inej podobe. Špalda je zdravotným obilím číslo jedna.

V Receptári, vydanom Ekotrendom Myjava, sa o špalde dozvieme, že je to „prastará obilnina výnimočnej chuti a zloženia. Málo sfachtená obilnina si zachováva rovnomerný obsah nutričných látok. Obsahuje bielkoviny (17%), kvalitný tuk (2,5%) s vysokým podielom nenasýtených mastných kyselín, sacharidy (68%), vyšší obsah horčíku, vápniku, draslíku, zinku, vitamíny B1, B2, PP a ďalšie. Vysoký obsah vlákniny (8,8%) podporuje trávenie a črevnú peristaltiku. V ľudovom liečiteľstve je špalda uznávaná ako najlepšia obilnina plná sily s fahšou stráviteľnosťou ako ostatné obiloviny.“

Vzhľadom na výborné dietické a liečivé účinky špaldy si táto plodina nachádza čoraz viac pravidelných konzumentov, ktorí dnes nájdu špaldu na pultoch predajní zdravej výživy (žiaľ, zatiaľ len v ČR) nielen vo forme zrna či rôznych druhov múky, ale už aj vo forme vločiek, veľkých krúpov - kernotto, pukancov, lupienkov, bulguru (obdoba trhanky) a cestovín. Na Slovensku je zatiaľ možné kúpiť len špaldové zrnko, hladkú a hrubú špaldovú múku, špaldovú krupicu a špaldové cestoviny. Pre záujemcov o tieto výrobky uvádzame kontakt na výrobcu: Ekotrend Myjava, www.ecotrend.sk.

Ešte ste nechutnali žiadny pokrm zo špaldy? Možno Vás inšpirujú dva recepty, ktoré sme vybrali z Receptára Klubu priateľov ekologického poľnohospodárstva, fungujúceho pri Centre environmentálnych aktivít v Trenčíne. Ak vám zachutia, je možné si v CEA (pozri tiráž) objednať kompletný Receptár,

kde nájdete samostatnú kapitolu o špalde - zázračnom obilí a ďalších 18 receptov. Ďalej by sme všetkým záujemcov o zdravé stravovanie radi odporučili skvelú kuchársku knihu Anny Michalovej „Česká biokuchařka“, ktorú je možné zakúpiť v špecializovaných predajniach zdravej výživy, prostredníctvom vydavateľstva Fontána (moravské tel. číslo 069/662 36 95) alebo Svazu ekologických zemédelcov PRO-BIO.

Na záver Vás pozývame na tradičné česko-slovenské bĕlo-karpatské biodožinky, ktoré sú plánované na 24. augusta, organizované Regionálnym centrom Svazu PRO-BIO zo Starého Hrozenkova. Hostiteľom v tomto roku bude Kvatro-ekostatek, s.r.o. Veľká nad Veličkou. Súčasťou akcie bude bohatý krojovaný sprievod, vystúpenie folklórnych súborov, prezentácie ekofariem, ochutnávky. Práve v čase akcie bude vo Veľké nad Veličkou aj tradičný folklórny festival Ozvěny. Pri príležitosti dočasnej a slávnostnej sa uvažuje tiež o príprave vozatajských pretekov.

Klaudia Medalová
Trenčín

Mandľové kolieska

200 g jemnej špaldovej múky, 1 kávová lyžička (KL) prášku do pečiva, 1 vanilkový struk, 1 polievková lyžica (PL) sladkej smotany, 80 g masla, 100 g zomletých mandlí, 75 g medu, 1 lyžicu masla na vymastenie plechu, 3 PL sladkej smotany na potretie, asi 30 rozpolených mandlí

Múku zmiešame s práškom do pečiva a dáme na dosku. Pridáme vanilku, 3 PL vody, smotanu, maslo, zomleté mandle, med a všetko spolu spracujeme na vláčne cesto. Z cesta sformujeme valček (s priemerom asi 4 cm), zabalíme ho do fólie a necháme hodinu odpočívať v chlade.

Rúru predhrejeme na 175°C. Valček pokrájame na kolieska hrubé 1 cm, ktoré poukladáme na vymastený plech. Kolieska potrieme sladkou smotanou a do stredu položíme polovičku ošúpanej mandle. Pečieme 10-12 minút.

Syrové keksíky

120g jemnej špaldovej múky, 70 g postrúhaného syra, 50 g masla, 50 g sladkej smotany, 1 žltok, soľ, na posypanie: syr, rasca, sezam, mak

Z múky, syra, masla a smotany vypracujeme vláčne cesto. Na pomúčenej doske vytvárame z cesta valček (hrubý 3 cm) a necháme ho odpočívať v chladničke asi 1 hod.

Potom valček pokrájame na cca 35 ks, ktoré poukladáme na vymastený plech. Žltok rozšľaháme s 1 lyžicou vody a potrieme kolieska. Posypeme ich podľa vlastného výberu.

Pečieme asi 18 minút pri 180 - 200°C.

Chráněná území okresu Hodonín

V loňském roce vydal Okresní úřad Hodonín ve spolupráci s VIS Bílé Karpaty útlou, ale zajímavou brožuru „Chráněná území okresu Hodonín“.

Publikace podrobně popisuje všechna maloplošná chráněná území hodonínského okresu. Nechybí tu základní údaje o rozloze, nadmořské výšce a poloze lokality. Popis každého

CHÚ zahrnuje i charakteristiku neživé složky přírody, rostlinstva a živočišstva v území, doplněn je i kvalitními barevnými fotografiemi. V úvodu publikace je přehledná barevná mapa celého okresu s vyznačením všech chráněných území.

Prostor tu ale mají i velkoplošná chráněná území, najdete tu tedy i charakteristiku Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty a

Přírodních parků Mikulčický luh, Strážnické Pomoraví a Ždánický les.

Publikace bohužel vyšla v nákladu pouze 200 ks, takže je dnes již obtížně dostupná. To je - vzhledem k její kvalitě a užitečnému souhrnu informací škoda.

Jana Hajduchová

Nová publikace na česko-slovenské hranici

Region Bílé Karpaty (česká část Euroregionu Bílé - Biele Karpaty) připravil letos poprvé zajímavou publikaci - kalendář kulturních, sportovních, společenských a dalších akcí, které mají česko-slovenský charakter.

Před zahájením prací na této publikaci jsme vůbec nedokázali odhadnout, kolik takovýchto akcí se na území Euroregionu Bílé - Biele Karpaty odehrává, ale po poměrně složitém mapování a zjišťování informací se nám sešly podklady k 85 akcím. Patří mezi ně samozřejmě „proslulé“ akce typu Javořínských slavností, Kopaničářských slavností, divadelního festivalu Setkání - Stretutie ve Zlíně nebo Česko-slovenského Silvestra ve Strání. Příjemným překvapením pro nás ale byla celá řada lokálních akcí, které mají dlouholetou tradici, ať už jsou to fotbalová utkání mezi sousedními vesnicemi, které se ocitly na různých stranách hra-

nice, soutěže hasičských družstev, tradiční účast slovenských závodníků na atletických nebo lyžařských závodech, volejbalové turnaje. Nezanedbatelná je i spolupráce se slovenskými spisovateli na setkání Literární Luhačovice nebo den Slovenské vzájemnosti v Rožnově pod Radhoštěm.

Nabídka akcí v tomto kalendáři je velmi pestrá a ukazuje, že česko-slovenská spolupráce není žádnou frází, ale že je to skutečná součást kulturního a společenského života v pohraničních regionech České a Slovenské republiky.

Kalendář vychází v nákladu 15.000 kusů (5.000 česky, 5.000 slovensky a 5.000 anglicky), je neprodejný a bude k dispozici ve všech informačních centrech v regionu. Rovněž jej dostanou všichni pořadatelé akcí, které jsou v něm prezentovány. Bude ale distribuován i do velkých center, jako je Praha, Brno, Bratislava, a především anglická verze bude

k dispozici i v Bruselu a dalších evropských městech.

Jana Hajduchová

Kauza Vlára

Vlára patří k největším a nejkrásnějším tokům Bílých i Bielych Karpat. Její bystřinný tok pramení ve Vizovické vrchovině, jihovýchodně od obce Pozdřechov, v nadmořské výšce 650 metrů. Potom teče jižním (místy i jihozápadním) směrem a nad Vlachovicemi prostupuje Luhačovickou vrchovinou. O něco jižněji, pod Bohuslavícemi nad Vlárí se stáčí k východu a prostupuje Kyčerskou hornatinou. V Bylnici se Vlára stáčí směrem jihovýchodním a Vlárským průsmykem protíná masiv Bílých Karpat. Potom, jakoby unavena, již volně plyne úpatím Bielych Karpat a po téměř čtyřicetiosmikilometrové pouti ústí do Váhu, nedaleko Nemšové, ve výšce necelých 230 metrů.

Na své cestě přebírá Vlára vodu z nespočetných přítoků a celková plocha povodí Vlárky je úctyhodná, neboť měří téměř čtyři sta kilometrů čtverečních.

Velikost povodí a neprostupné geologické vrstvy, díky nimž srážková voda z krajiny rychle odtéká, dávají Vlárce charakter toku s nevyrovnanými průtoky. Po většinu roku se Vlára jeví jako docela slušný bystřinný tok. Při příválových nebo dlouhodobých intenzivních deštích se však z Vlárky stává divočící živel. Průtok se mnohonásobí a dravá síla vody bere sebou vše, co jí stojí v cestě.

V průběhu let se lidé snažili s nevypočitatelnou divokostí Vlárky vyrovnat. Proto na mnoha místech, zejména v blízkosti obcí a lidských sídel, zpevnili břehy Vlárky kamenným záhozem a ve snaze zmírnit prudkost toku vybudovali kaskádu kamenných stupňů a skluzů.

Neomalená řeka

Stalo se to, co můžeme bohužel nalézt na většině toků nejen u nás, ale na celém světě. Člověk se řece snaží vnútit svá pravidla a snaží se jí omezit v těch místech, kde řeka útočí na jeho majetky. Mnohdy však jen posunuje problém o kousek dál. Dokonalým příkladem toho je úsek Vlárky mezi Bohuslavícemi a Jestřabím. Před léty jej správci toku napřímili a vyčištěné břehy

vytvarovali do ideálního průtočného profilu. Tok se v tomto úseku zcela logicky zrychlil a příválová voda pak zcela neomaleně vletěla do níže ležícího přirozeného úseku u Jestřabí, kde řeka dosud volně a elegantně meandrovala mezi zemědělskými pozemky. Výsledkem byla tvorba ohromných břežových nátrží ve všech dosud poklidných meandrech. Každým jarem, ale i po letních bouřkách, tak řeka začala užírat mohutné kusy zemědělské půdy, což vyvolalo přirozené protesty vlastníků, kterým pole a louky mizely doslova před očima. Stejný problém můžete na Vlárce nalézt i pod obcí Vlachovice. Nebezpečné břežové nátrže se v roce 1997 objevily i ve Vlárském průsmyku.

Zásahy se nelíbily

Problém Vlárského průsmyku se díky iniciativě RNDr. Mojmiry Vlašiny z Brna ocitl v posledních třech letech mnohokrát na stránkách denního tisku vycházejícího v Brně a ve Zlíně. Mnohé informace však byly nesprávné, a je čas uvést vše na pravou míru. Vlašín byl nespokojen s opravou rozbitých břehů Vlárky, k níž správce toku (Povodí Moravy s. p.) přikročil v zimním období 1998-1999. Byl přesvědčen, že opravy, spočívající ve zpevnění potrhovaných břehů záhozem z lomového kamene a v následné výsadbě vrb, zničily přirozený, člověkem dosud nedotčený úsek Vlárky, a že tato činnost poškodila přirozené prostředí několika chráněných druhů živočichů. Ve svém rozhořčení ani

nepožádal o vysvětlení správce toku a dokonce se neobrátil ani na Správu CHKO Bílé Karpaty (dále jen Správa CHKO), která jako orgán ochrany přírody vydala k provedení opravy břehů souhlas. Vlašín prostě bez diskuzí ihned napsal stížnost na Českou inspekci životního prostředí (dále jen ČIŽP) a ostrou kritiku do denního tisku. Tak se v roce 1999 začala kauza, kterou uzavřel teprve před několika týdny ombudsman JUDr. Otakar Motejl. Proč se ta kauza táhla tři roky a proč se jí musel zabývat dokonce veřejný ochránce práv? Protože Vlašín zarputile, ale také zaujatě a neobjektivně, hájil své přesvědčení.

Argumenty

Inspektoři ČIŽP Vlašínovu stížnost řádně šetřili a jejich cest z Brna přibývalo. Šetření se neúměrně protahovalo, protože Vlašín neustále kupil další a další argumenty. Těch argumentů, které byly vyvráceny, se vzdal (například údajného zničení hnízdiště břehule říční). Když se však objevila nová informace, ihned ji šikovně použil. Například v roce 1999 si Správa CHKO objednala ichtyologický průzkum Vlárky. Z výsledků průzkumu, které byly k dispozici počátkem roku 2000 vyplynulo, že ve Vlárce ve Vlárském průsmyku žije celkem 10 druhů ryb, z toho tři druhy chráněné zákonem (střevlík potoční, vranka obecná a ouklejka pruhovaná). Jakmile se Vlašín o výsledku průzkumu dověděl, ihned měl nový argument do své svaté války. Tvrdil, že kvůli

Ohromné nátrže v březích Vlárky u obce Jestřabí.

ouklejce pruhované neměla být oprava toku bez ministerské výjimky povolena a zopakoval svá obvinění, že byl zničen přirozený biotop chráněných druhů. Vůbec přitom nebral na vědomí, že v roce 1998, tedy v době projednávání oprav břehů, nebyl ještě ichtyologický průzkum proveden. Zrovna tak odmítal připustit, že pokud se bohaté zarybnění v opravovaném úseku Vlára prokázalo až po dokončení oprav, že k žádné likvidaci prostředí chráněných druhů ryb nedošlo.

Nejdůležitější v celé kauze však bylo, že Vlašín stejně úporně odmítal vzít na vědomí tu skutečnost, že Vlára ve Vlárském průsmyku není původní a člověkem nedotčený tok. Vlára zde byla totiž opravovaná již nejméně dvakrát, a to v letech 1953 a 1977. V roce 1953 bylo její koryto dokonce o několik desítek metrů přeloženo a z roku 1977 jsou všude zde dosud patrné kamenné záhozy. To vše je samozřejmě, včetně projektů, uloženo v archivu Povodí Moravy. Po mnoha měsících šetření ČIŽP kauzu uzavřela s tím, že celá stížnost je bezdůvodná. Vlašín se však s tímto výsledkem nespokojil. Označil inspekci za neodbornou a podjatou a obrátil se na ředitele Správy CHKO České republiky a na Ministerstvo životního prostředí. Komise, které přijely případ prošetřit, však byly asi také neodborné a podjaté, protože potvrdily závěry inspekce. Vlašín svůj boj však nevzdával a obrátil se stížností na ombudsmana.

Nevim, zda ombudsmanův závěr, že stížnost je bezdůvodná, a že nebyla porušena žádná práva, bude Vlašínovi stačit. Nebo zda i ombudsman nebude nakonec Vlašínem označen za nekompetentního neodborníka a celý případ nakonec nebudou řešit právníci z Haagu. Rozhodně však vím, jak je špatné, když někdo

Současný stav opravených břehů Vlára ve Vlárském průsmyku

vede svůj fanatický boj navzdory faktům, důkazům a odborným posudkům. Žijeme v demokratické společnosti, kde má každý občan právo na svůj názor, třebaže mylný, a kde může usilovat o jeho prosazení všemi dostupnými prostředky. Je však hrozné, když někdo takto koná, třebaže ví, jaká je pravda a svými obstrukcemi a zkreslujícími články jen získává tzv. politický kapitál. Smutné je, když se navíc takový člověk schovává za nevládní organizaci (Vlašín všechny své stížnosti psal na hlavičkovém papíře brněnského sdružení VERONICA). A hloupé je, když se redaktoři novin natolik spokojí s jeho zavádějícími informacemi, že výsledek ombudsmanova šetření označují palcovými titulky jako „prohraný boj ekologů o Vlára“. V této kauze však neprohráli ekologové a už vůbec ne řeka. V této kauze prohrál pouze jeden zaslepený zarputilec.

Vlára dnes

A jak vypadá Vlára ve Vlár-

ském průsmyku dnes, tři roky po opravě břehových nátrží, které ohrožovaly železniční těleso a majetky těch několika usedlíků, kteří v průsmyku dosud žijí? Podívejte se na fotografie a nebo se zajeďte podívat na Vlára sami. Důležité však je, že následující průzkumy prokázaly, že zde pořád žije deset předtím zjištěných druhů ryb: pstruh obecný, potoční, siven americký, jelec tloušť, střevo potoční, ostroretka stěhovavá, parma obecná, ouklejka pruhovaná, mřenka mramrovaná, hrouzek obecný a vranka obecná. A nejen to! Minulý rok zde byl dokonce zjištěn i sekavčík horský. To je nesmírně vzácná ryba, která byla na území České republiky od padesátých let minulého století považována za vyhynulou.

Důležité je, že díky množství ryb se zde zdržuje vydra říční, ledňáček i čápi černí. Že Vlára je prostě stále krásná a bohatá řeka. Jsem přesvědčen o tom, že oprava břehů ve Vlárském průsmyku byla nezbytná, a že byla provedena citlivě. Za pár let již nikdo nepozná, kde končí či začíná opravený úsek a za nějakých třicet let se možná objeví zase nějaký zapálenec, který bude tvrdit, že Vlára ve Vlárském průsmyku je člověkem dosud nedotčeným a přirozeným tokem.

Pavel Bezděčka
Správa CHKO Bílé Karpaty

Sekavčík horský - znovuobjevený příslušník naší ichtyofauny

Kultový had našich predkov

Predstava hada, ktorý sa ticho plazí, alebo stočený čaká na svoju obeť niekde v ľudskom príbytku, sa obyčajne spája s tropickými krajinami, kde sú plazy oveľa bohatšie zastúpené, než v našej faune. No aj u nás dochádzalo a v určitej miere stále dochádza k situáciám, keď sa hady vyskytnú priamo v ľudských stavbách, resp. v ich blízkosti, pričom nemusí ísť len o vyslovenú náhodu.

Ak sa pozrieme trochu ďalej do minulosti, zistíme, že už naši predkovia - starí Slováci a Slovania vo všeobecnosti, boli zvyknutí na prítomnosť hadov v svojich usadlostiach. Keďže v tomto období, ešte pred prijatím kresťanstva, keď mali v ich náboženskom živote dôležitú

význam rôzne kulty, patril k uctievaným zvieratám aj had. Existujú dochované správy o kulte domáceho hada, hada hospodára či hada hospodárička, ktorý žil s človekom v jeho obydli a bol považovaný za záruku bezpečia a úspechu domu i rodiny. Tieto informácie pokryté prachom niekoľkých storočí však nehovorí o tom, o ktorý druh hada išlo. Vypátrať hada hospodárička sa podujal pred viac než štvrtstoročím známy český herpetológ Jiří Haleš, a myslím si, že jeho závery sú správne. Tak ako vo väčšine prípadov u zvierat, aj u hadov platí, že do blízkosti ľudských obydlií láka dostatok potravy a vhodné úkryty. Keďže mliekom sa hady živia len v rôznych povestiach a rozprávkach, lákajú ich sem predovšetkým myši a potkany (v minulých storočiach krysy). Práve z tohoto dôvodu si starí Slovania vážili

hady ako svojich pomocníkov, ktorí im pomáhali zbaviť sa týchto príživníkov. Ten, kto sa trochu vyzná v potravných nárokoch u nás žijúcich hadov ľahko vypátra druh hada, ktorého vo väčšine prípadov priláka do ľudských obydlií, resp. hospodárskych budov (maštale, chlievy, sýpky, senníky a pod.) bohatá potravná ponuka. Drobné hľadavce tvoria podstatnú časť úlovku vretenice - zmije a užovky stromovej. Keďže chladnomilná a „konzervatívna“ vretenica severná (*Vipera berus*) sa až na drobné výnimky ľudským stavbám vyhýba, je najpravdepodobnejším kandidátom na kultového domáceho hada našich predkov užovka stromová (*Elaphe longissima*). Tento veľmi dobre šplhajúci had má tú výhodu, že dokáže využiť nielen prízemnú či suterénnu časť ľudských stavieb, ale aj ich povaly (púdy). Jeho veľkou prednosťou je i tá skutočnosť, že má napriek svojej veľkosti kľudnú povahu a keď mu neublížime, dokáže si zvyknúť na prítomnosť človeka do takej miery, že sa jeho úniková vzdialenosť zmenší na minimum. Ak by však užovku stromovú lákala k našim obydliam len potrava, jej výskyt by tu zrejme nebol trvalý. Dôležitú úlohu tu zohráva i dostatok vhodných úkrytov, a čo je ešte podstatnejšie, veľmi vhodné miesta pre uloženie znášky. V minulosti to boli predovšetkým hnojiská, hnojúce seno, kompost a v novej dobe aj piliny, teda tlejúce organické látky, ktoré sú veľmi vhodným substrátom pre inkubáciu hadích vajec. Tieto umelé inkubátory s obľubou vyhľadáva aj užovka obojková (*Natrix natrix*), ktorá sa však žije predovšetkým obojživelníkmi, takže tie ju sem lákať nemôžu. Tento druh by mohol byť druhým významným kandidátom na hada hospodára u starých Slovanov. Platí to predovšetkým pre severnejšie oblasti, kde užovka stromo-

vá nežije. O tolerancii k tomuto hadovi, resp. o jeho obľube u našich predkov svedčí i to, že sa dostal do rozprávok ako had so zlatou korunkou, na ktorú sa zrejme v ľudskej fantázii pretransformovala žltá škvrna ležiacca za hlavou. Ďalšie druhy hadov žijúce u nás nemajú k ľudským stavbám prakticky žiadny vzťah. Rybožravá užovka frkaná - podplamatá (*Natrix tessellata*) by sa mohla nasťahovať snáď len do domu vodníka. Užovka hladká (*Coronella austriaca*), ktorá sa žije vo veľkej miere jaštericami, má miestami vzťah k starým, rozpadávajúcim sa hradom, osídleným bohatými populáciami jašterice múrovej, miestami i jašterice krátkohlavej (ještěrka obecná). Samozrejme, že nemožno vylúčiť žiadneho hada ako náhodného návštevníka v ľudskom príbytku či inej stavbe (chata, senník). Napríklad posledne spomenutá užovka hladká, inak prchký a útočný had, sa stal hadom hospodárom pod jedným včelínom orientovaným na južnú stranu. Pozoroval som ho tu niekoľko rokov, a keďže mu neublížoval ani včelár, ich spolužitie bolo bez problémov. Prečo sa však spolužitie s hadmi v našich končinách od čias starých Slovanov tak radikálne zmenilo a kult domácich hadov zanikol? Na vine bol predovšetkým rozvoj kresťanstva, ktoré sa snažilo staré kulty zlikvidovať i tým, že ich protagonistov vyhlásila cirkev za spojencov pekla a „had pokušiteľ“ mal k takémuto označeniu skutočne len krôčik. V rámci oživovania rôznych starých tradícií by bolo veľmi prospešné, keby sme u nás opäť oživil i kult domáceho hada či hada hospodára, pretože vzťah väčšiny našich ľudí k hadom je stále veľmi negatívny. Viac pozornosti by si samozrejme zaslúžila vzácnejšia užovka stromová, ale civilizovane (či skôr barbarsky) by sme sa mali správať aj k bežnejšej užovke obojkovej i ostatným hadom.

Jozef Májsky
Trenčín

Studénka - parádnica lebo léčivé zeliny (2)

V minulém čísle jsme vám přinesli první část vyprávějíanky „Co baběnka vyprávěla děckom o přírodě“ paní Libuše Sušilové. Toto kouzelné vyprávění prosycené pocitem harmonie prostých lidí s okolní přírodou pokračuje druhou, závěrečnou částí.

Prošla sem, děti, s vami už celý Dubovec, než všecy zeliny sem ani nestačila vymenovat. Podme dál, nechme studénku studénku, Dubovec Dubovcem a stúpajme hore, do kopca. Jak opustíme horu, zjavíja sa nám přepěkné horské lúky - Pechanovy a Šalovy (Tomašítkovy) lúky - Pechančáky.

Jedna od druhé je oddělená křami, chachálím a každá má v prostředku dýchanec, jako močál. Roste tu babyka aj máselníček. Brzo zjara sa to tu bělá sasankami a v chlpatých listoch čučíja fijalkové očienka medrnice - plicníku lékařského. Gdo má choré plúca, kašle chraptí, nech si vaří z medrnice čaj.

Věřte, dycky ně připadá, že sú tyte lúky v květe až nestřídme. Veselo je, dyž sa zažítajú kropáčkami. Kropáček, petrklíč aj prvošenka jamí. Nájvéc sa sbíje květ kropáčku májového. Také z toho sa pije čaj, dyž bolí na prsoch.

A už to ide jedno podruhé. Jedno ešče neodkvete, druhé rozkvěta a najednúc sú Pechančáky v jednom květu. Vyparádily sa všecykými barvami co jich je na

světě. Oko neví, na čem prv spočinút. Větre sa klátíja teňučké fijalkové křížičky, o sebe cingajú smutné slzičky Panny Marie. Hřimjění, kopretina, v celých chímáchoch hlási, že už brzo přide čas a horské lúky posečú. Ale ešče než kosa zazvóní, rozkvete šalija, šalvěj zelinka nad všecy zeliny. Pomože od každéj bolesti v hubě aj vkrku. Aj zub přestane po ní bolet.

Co je tu radosti aj pro oči. Zvonečky sa modřajú, žité pazůrky sa krčíja v trávě. U hory sa plázíja skromňučké kocíjanky a pod křem v tině dívajú sa na svět kohůtky. A toho kminu všady. Šak už ída obcú, sú kminové pukéty přivázané ke kolkom u plotú, aby kmin uschl. Maměnka majú celú zimu čim kminovat. Čaj z něho je od bolení břucha. Nájvéc malúšatom. Uvaří sa kamilí, přidajú dva, tři, štyry kminy a po vypití hned dífa v plači ustane.

Věřte ně, není možné vypočítat, jaké bohatství, koléj zdraví Pechančáky ľudom nabízaly. To sme ešče zapomněli mateřídúšku, po keréj cěrkám rústly dobře vlasy, nespomněli sme ani planých trnek, ani šípinek, a přeca v každéj chalupě celú zimu vařili čaj šípinkový a od běhávky pili čaj z planuší.

Léčivý dar je rozhoděný všady, v hoře, na lúkách, ale aj tam, de byste ho nehledali. Nabízá sa vám u cesty, u přikopy, na škarpách mezi kaméním, aj u každého plotku. Tady nájprv všimneme psího jazýčku, to je, myslím, jitrocel. Lízávali sme ho usušený, utřený s medem, celú zimu. Jak nekeré dífa zakašlalo, už podali tochtó lahodného léku. V létě sa psí jazýček přikládá na rany, nesušený. Mosěl sa ale dobře umyt, lebo na něm dycky bylo dosť prachu aj nečistoty.

U přikopy rústla dycky aj koní matka - máta peprná. Gdyž nekocho břuch bolél, pokropili koní matku vodú, dobře to všeco nahřili a na bolest přiložili.

Velikým požehnáním pro ty,

co měli potíže žilové, byt tvrdý slak. Píl sa aj tedy, gdyž nemohl negdo dobře močit. A vidíte, taková je to mářučká zelínka, a jak prospěšná. Aj přaslička, čistí zasěj kréf, jak brusíní v květe.

Potem na škarpách hledajte čekánku, divížu, na střechách netřesk. To sú všeco hójivé zelinky. A je ešče jedna, na kerú by byl hřich zapomenút. Je to kamilí. Voňavá bylínka a pomáhá od devateréj nemoci. Ani jedno dífa sa bez kamilí neobešlo a nevychovalo.

Pod Skálím teče potok. My pravíme říka. Menuje sa Dúbrava. A věřte, že aj tady najdete zelinky, bez kterých sa koléj razú ani apatykář nepomine? Na opuchlinu tu hledajte devasilí - devětsil, a žltý prýšc, jako plyskyňnik, proti bolesťám v žalúdku. Roste tu černý bez, proti kašli a také na kúpele, jeho květ sa smaží a dobře šmakuje (chutná). Široký hořký lopún také neobějděte. Jeho kořen utřítý ze sádlem, dá dobrú masť proti opuchlinám. Aj žarůžek, blatouch, kterým sa tak ráda ovine tá naša parádnica - Dubovcová studénka, tu roste. Odvar z něho je moc dobrý na opuchliny a všelijaké hrče.

Takto bych vám, milé děti, mohla moc dího vyprávjat. Než, možná, že vás život naučí vážit si bylinek, vzácných darů přirody. Jak budete potřebovat nekerú, tak jich budete poznávat. Dycky budú všemu tvorstvu k užitku. Zelinky trhajte opatrnó, nesušte na slunečku, rači v tině, dobře uchovajte na zimu, aby sa prach a nečistota k zelince nedostaly.

A jak pravím, až jich budete sbírat, sbírajte jich před slnce východem, lebo po slnce západu. U nekerých si vezměte květ, inde snět lebo kořen, lebo lístečky. A sbírajte jich s opravdovou láskou, ony sa vám opravdu odvděčíja.

Libuše Sušilová

Pan administrator

Dostala se mi nedávno do ruky kopie zajímavé knížky. Vyšla někdy počátkem minulého století a sepsal ji starohrozenkovský farář Josef Hofer. Jeho cílem tehdy bylo ukázat lidem, jak proslulé žitkovské bohyně šidí a podvádějí důvěřivé lidi svým „čarováním“. Dnes už se tato snaha zdá být úsměvnou, každopádně tak ale vznikl zajímavý historický dokument, který mimoděk pozornému čtenáři rozkrývá i skutečnou podstatu tehdejší doby. Posuďte sami:

Do Starého Hrozenkova přišel za administrátora farního úřadu mladý kaplan, Kostelník a místní p. kaplan mu vyprávěli, jako

Žitkovská bohyně na fotografii M. Zavadilové

místní zvláštnost, o bohyních. Uváděli různé kousky, jež bohyně s lidmi provádějí. Pan administrator se nad tou ohavností spuštění rozohnil a vyjádřil se, že půjde tu nejlepší bohyni zkusit. Povídá: „Tož co, vezmu si krátký kabát, červenou stužku, bílý klobouk a otáží se jí v nějaké záležitosti. Za ty čtyři dny, co jsem zde, mne ještě ještě neviděla a jsem si tedy úplně jist, že mne ani nepozná. Až mi nabohyňuje, teprv jí povím, kdo jsem, a vyčistím jí tak důkladně

žaludek, že se jí odnechce podvádět lidi.“ Kostelník však namítal: „To vám, velebný pane, neradím. Ani nevíte, jak jsou ty bohyně praskané a mazané. Každá pozná hned na první pohled, jdete-li k ní opravdu o radu, či, jdete-li si z ní dělat blázna. Ať vás to nemrzí! Čert bábě věří! Jste zde přece již čtyři dny a za tu dobu vás již mohla některá vidět. Ty mají pane chochmy, ani čert jich neošidí.“

„Tož uvidíte; já je ošidím, čerta k tomu nepotřebuji. Kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe. A až přijdu od bohyně, hned za tepla vám povím, jak jsem ji vyplatil.“

„Nu dobře, dobře, jen aby ona nevyplatila vás.“

Pan administrator se tedy náležitě přestrojil a hajdy na Žitkovou k té nejlepší bohyni. Za hodinu přišel k první chalupě, u níž spatřil asi desítiletého kluka, jenž pozdravil uctivě křesťanským pozdravem.

„Synku“, povídá přestrojený p. administrator, „nevíš, kde zde bývají bohyně?“

„Viem. Kača henkaj tam, mlačí Anča zas henkaj tam na vrchu, a stará Anča zas henkaj tam pod řů.“

„Nezavedl bys mne, synečku, k té staré Anči? Dal bych ti šestku.“

„Oj, prečo bych nežaviedol? Ale dajce mi dve.“

„Tož dobře. Tu máš dva šestáky a pojď se mnou.“

Šli mlčky. Pan administrator asi skládal na bohyni řeč. Chlapec se dle všeho nudil a spustil tedy sám.

„Zkapaly vám, pantáto peniaze?“

„Co jsi to, chlapče, povídal?“

„Eli vám zkapaly peniaze.“

„Co by mně zkapaly, vždyť peníze jsou mrtvé, nemohou tedy zkat.“

„Ale nie tak, pantáto, eli vám ich někdo neukradol.“

„Ó, synku, neukradl. U mne by žádný mnoho nechyt!“

„Tož máce, pantáto, choré dieci?“

„Nemám, synku, žádných dětí.“

„Átož stě sú, pantáto, chorý?“

„Ani chorým nejsem.“

„Á tož, co idzece, pantáto, k bohyni robic, keď nějsce ani chorý,

ani němace chorých dieci, ani vám peniaze nežkapaly?“

„Synečku, jsi ještě malý, tobě nesmím povědět, co je mi a proč jdu k bohyni.“

„Keď mi to něchcece povedzec, šak já to němusem vedzec. Juj, pozrice sa, šak je Anča pred kopanicú! Už nás aji uzrela a idze domov.“

Došli na místo. Chlapec zůstal stát u dveří a pan administrator šel do chalupy. Pozdravil křesťanským pozdravem. Anča poděkovala a hleděla s velikými rozpaky na pána. Za to však pan administrator nejevil ani nejmenších rozpaků. Postavil se fešácky až ke stolu, na němž byl již přichystán hrnec s vodou, kus vosku, a spustil jadrně:

„Milá tetičko! Přišel jsem k vám až z Hané od Kroměříže o radu a pomoc. Poradíte-li mi a pomůžete-li mi, velmi rád vás hojně odměním. Když jsem chodil do školy, miloval jsem čistou láskou jednu svou spolužačku. Tato nevinná láska v nás neutuchla, ani když jsem studoval na gymnasiu. O prázdninách jsme se spolu těšovali, ve školním roce jsme si neschůlněkrátě dopisovali. Jeden druhému jsme se vždyť zapřisahal, že budeme svojimi. Ukončiv gymnasium, šel jsem na universitu. V posledním roce mých studií mi však má milá vždyť řidčeji a řidčeji psala, až konečně zmikla docela. Zvěděl jsem, že se jí namanul jakýsi úředníček, jenž jí tak obalamutil, že o mně nechce ani slyšeti. Já jí však posud vroucně miluji. Prosim vás pěkně, pomozte mi a poradte mi, jak bych si její lásku opět získal.“

Mezi tím, co pan administrator přednášel své bolesti, chodila bohyně po světnici jako lev ve své kleci. Hleděla zarputile k zemi a jen chvílemi obracela své oči na pána. Tváře jí rudly více a více. Pan administrator neměl ani tušení, že bohyni překypuje žluč. Domníval se, že se rozčiluje nad nevěrností jeho milé. Ale jak se podivil, když skončil! Bohyně se před něho postavila jako husar, v tváři zrudla docela, z očí jí sršelyblesky a jedním dechem udílela tuto radu:

„Keď jich obalamucila galánka, tož oni si myslia, že aji oni možú balamucic celý svet a robic si blázny z hodných ludzia? Len

nechajú galánky galánkama a říkajú rač svúj žaltár (breviář). To jim budze svečic, ale nie galánka. Veru, že ja, náš velebný, nový panáčinku! Keď je jim ešte aj včil milejšia galánka než žaltár, to mohli ostac aji na Hané a nemuseli k nám chodzic. Já jim galánky nadháňac nebudzem. Na to si najdú iných ľudzia, kerí sú hlúpejší než já. Ale eli mňa chcú balamucic, to musijá stac o pól

noci a najezc sa múdého seménka. Tehovšak já němám. Pre to sa musija stavic, až pójdú zpátky buď u Kače lebo u mladšej Anče. Ty je predávajú, ale len za komáři sjádlo.“

Po této poradě práskla Anča dvěma až tabulky v oknech zadrnčely a nechavši p. administrátora uvnitř samotného, vyletěla ven jako litá saň. Ten však byl rád, že je již po poradě a

uháněl z Žitkově k Hrozenkovu, jakoby mu hlava hořela. Hned u nejbližší kopanice si připnul na krk kněžský kolár a oblekl na krátký kabát černý svrchník. Dlouho a dlouho nechtěl s barvou ven, jak pořídil u bohyně. Až po delší době se přece přiznal kterak mu Anča nabohyňovala.

podle knihy Josefa Hofera
Jana Hajduchová

POHÁDKA

Slavík samotář

V hájku, co roste na vršku kopce Žerotín, se jednoho dne vylíhl malý slavík. Hned od narození bylo zřejmé, že to bude poněkud problematické mládě, a že se to s ním potáhne celý život. Slavíček totiž skoro nic nejedl, ale už od třetího týdne věku zpíval. Zpíval ráno, zpíval celý den a zpíval i v noci. Tak to šlo celé léto a musím vám prozradit, že mnohá zvířátka, co žila na Žerotíně, si docela oddechla, když slavíček dorostl a na podzim odletěl s příbuznými do daleké Afriky.

Než se však kdo nadál, bylo tu zase jaro a slavíček, teď už silný slavík, se vrátil. V Africe dorostl v opravdu krásného slavíka, ale jak si všichni brzy všimli, zájem o slečny neměl. Jeho zpěv jich sice mnoho přilákal, ale on žádnou z nich nechtěl. Jen zpíval a zpíval, až to všem zase lezlo na nervy. Když už to vypadalo, že se všechna zvířátka ze Žerotína raději vystěhují, dostavil se zázrak.

Nu tedy, on to nebyl zázrak, ale pan Machatý z Prahy. Přijel velice noblí autem až na vrchol kopce, z kufru vytáhl velikou pokličku spojenou drátem se zasklenou krabicí a záměřil ke stromu, na kterém náš slavík už celé týdny nepřetržitě vyzpěvoval. Kdyby tomu slavík alespoň trochu rozuměl, hned by pochopil, že to nebyla poklička a krabice, ale směrový mikrofon a magnetofon. Možná by se i dovtípl, že pan Machatý je slavný lovec ptačího zpěvu a všelijakých jiných zvuků přírodních.

Slavík samozřejmě vůbec netušil, co to směrový mikrofon vlastně je, ale když uslyšel kousek nahrávky svého hlasu, to když si pan Machatý zkoušel, zdali mu souprava náležitě funguje, hned pochopil, že se jedná o něco zcela mimořádného. Přece jen to byl výjimečný pták! A jakmile to pochopil, začal zpívat jako o život. Tentokrát dal do svého zpěvu celou svou sílu i povahu a to vám žasl nejen pan Machatý,

ale dokonce i všechna žerotínská zvířátka. Po dvou hodinách spokojený pan Machatý sbalil svá zvukařská fidlátka a odjel. Za týden už mohli našeho slavíka poslouchat zájemci na celém světě, protože pan Machatý zařadil jeho nahrávku do své fonotéky, co jí nabízel prostřednictvím Internetu. Takže slavíkův zpěv poslouchali i Turci v Turecku, Estonci v Estonsku, Japonci v Japonsku a dokonce i pan Remeš v chatě na Mikulčině vrchu.

Náš slavík tohle samozřejmě nevěděl, ale tak nějak vytušil, že odjezdem pana Machatého se splnil jeho životní sen, a že je tedy na čase se oženit. To však nebylo tak jednoduché. Jaro už bylo značně pokročilé a všechny slavice, zejména ty mladé a hezké, už byly zadány. Celý týden létal po širém okolí, než jednu volnou slavici objevil. Nebyla to bůhví jaká krasavice, ale s tím už se nedalo nic dělat. A protože při zásnubách musejí slavici zpívat, přilétl k ní, posadil se na vedlejší větvičku a nasadil. Jenže nic se neozvalo. Slavík si odkašlal a zapěl naplno. Ozvalo se však jen sipavé zachrčení, jaké vydává vystrašená ještěrka. Zkoušel to mnohokrát, ale nevydal ani tón. Náš slavík ochraptěl a byl v koncích. Slavice se na něj podívala útrpně úkosem nejprve z jedné strany, potom z druhé a nakonec odletěla.

Tak se stalo, že se slavík neoženil a až do své smrti zůstal sám. Nemusíte však mít obavy. Nikdy se z něj nestal takový ten nerudný, žlučovitě zatrpklý, starý mládenec. Měl rád společnost a dokonce si občas někde bokem i malinko zazpíval.

Pavel Bezděčka

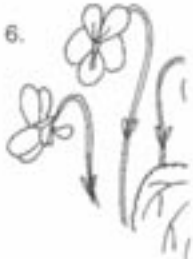

Houby

Hledat v lese houby není tak jednoduché. Podarí se ti je nalézt ve změní těchto písmen?

1. DABLE
2. VALÍH
3. BINHOKALU
4. BIHŘ
5. ZEKOULK
6. NÁČMEKŘE
7. KAMURCHOUM
8. CHAVPÝKA

Skládačka

Tyto rostliny někdo potřhal a rozházel. Uměl bys je dát zpět dohromady a pojmenovat je?

1.	2.				
					
3.	4.	5.	6.	7.	
					
8.	9.	10.	11.		
					

Osmisměrka

Osmisměrka ukryvá název jednoho dnes už méně častého ptáka.

H	R	A	B	O	Š	T	O	P	O	L	V
A	Ý	K	Ř	R	P	J	E	L	E	N	E
V	P	Ř	Í	E	A	E	V	Í	N	O	V
R	O	H	Z	L	Č	A	P	S	P	T	E
A	T	L	A	R	E	J	S	E	K	U	R
N	E	U	J	O	K	E	O	Ň	O	R	K
A	N	C	H	Í	S	E	T	R	L	Č	A
H	I	A	C	N	K	E	C	H	A	K	C
U	Š	V	P	I	O	L	I	L	A	E	R
L	Y	K	A	Č	E	R	D	N	Í	K	A
A	M	A	L	K	R	T	E	K	L	A	S
C	H	R	P	A	A	D	E	J	E	D	L

břiza	jed	krtek	pliseň	topol
čáp	jedle	kur	prase	tur
havran	jelen	lama	racek	veverka
hluchavka	jetel	myši	rejsek	víno
hraboš	kačer	netopýr	roh	zajíc
chaluha	klas	orel	rosnička	
chrpa	kočka	orchidej	špaček	

Správné odpovědi z minulého čísla:

Dopiňovačka: Perly jarní rosy

Dokážete poznat, komu patří následující hnízda: 1. břehule říční, 2. čáp bílý, 3. datel černý, 4. žluva hajní, 5. mlynařík dlouhoocasý, 6. rákosník obecný, 7. moudivíáček lužní, 8. vlaštovka obecná.

Hádanky: 1. pod Javořínou, 2. dub, 3. jalovec, 4. káně, 5. vstavač, 6. hluchavka, 7. kudlanka, 8. flyš, 9. plíšik, 10. smec, 11. netýkavka, 12. všivec, 13. Žitková, 14. jasoň, 15. skokan, 16. tofiče, 17. Porážkách, 18. sniň, 19. muchomůrka

Prázdniny v Bílých Karpatech

Už jste se rozhodli, kde strávíte letošní prázdniny? Zajímá vás agroturistika? Nabízíme vám několik zajímavých míst pro pobyt na venkově:

VYŠKOVEC

Tradiční chalupa na krásném místě s vyhlídkou v centrální části CHKO Bílé Karpaty v typické krajině Moravských Kopaníc, vytvářené roztroušenými chalupami s poličky, loukami a lesy. Je obklopena bohatou přírodou. Vhodné pro pěší turistiku a cykloturistiku, případně jako východiště pro zimní sporty. Ideální pro odpočinek v klidné přírodě. Vlastní vaření ve vybavené kuchyni.

Cena v CZK: za chalupu a noc 600 Kč pes 30 Kč.

Provozovatel: STUŽ Bílé Karpaty
Palackého nám. 293
686 01 Uherské Hradiště
tel. 0632 / 55 16 37
e-mail: stuz@uh.cz

POTEČ

Malý kemp u tradiční roubené stavby na samotě - hájenky. WC a koupelna je v domě, k dispozici je i letní WC a sprcha mimo dům. Majitel je ekologicky hospodařící zemědělec s certifikátem BIO.

Ubytování: ve vlastních stanech, max. 5 stanů a 5 karavanů.

Cena v CZK: malý stan a noc 30 Kč, velký stan a noc 40 Kč, Přívěs/obytné auto a noc 90 Kč, za osobu a noc 30 Kč, dítě do 12 let a noc 20 Kč, za motorové vozidlo a noc 20 Kč, za psa a noc 30 Kč, za sprchu 20 Kč, za praní prádla 30 Kč

Adresa: František Žák
Poteč 89 (hájenka)
766 01 pošta Valašské Klobouky
tel. 0636 / 320 302

STARÝ HROZENKOV

Malá chata v obci Starý Hrozenkov leží v CHKO Bílé Karpaty. Zděná chata, která je celá k dispozici hostům, WC, sprcha, vybavená kuchyňka, obytná místnost s krbem a ložnicí. Chata leží na pěkném místě u lesa. Vlastní vaření ve vybavené kuchyňce

Cena v CZK: za chatu a noc 500 Kč

Adresa: Marie Masaříková
687 74 Starý Hrozenkov 292
tel.: 0633 / 96 251

TICHOV

Nově postavená stylová chata na okraji obce na samotě v malebné pestré krajině s lesy, loukami a sady v blízkosti CHKO Bílé Karpaty a CHKO Beskydy. V dosahu jsou Valašské Klobouky. Vlastní vaření ve vybavené kuchyni

Cena v CZK: za chatu a noc (do 4 osob bez ohledu na věk) 600 Kč, přistýlka 150 Kč, dítě do 10 let na přistýlce 100 Kč, dítě do 2 let bez nároků na vlastní postel zdarma, pes a noc 30 Kč

Adresa: Blažena Kudelová
Tichov 33, 766 01
tel. 0636 / 321 033

Bílé - Biele Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty o.p.s., Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou), Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty (Uherské Hradiště) a Centrum environmentálních aktivit (Trenčín) ve spolupráci se Správou CHKO Biele Karpaty (Nemšová) a Správou CHKO Bílé Karpaty (Luhačovice).

Finanční podpora: Ministerstvo životního prostředí ČR v rámci otevřeného programu SSEV Pavučina a ČSOP „Národní síť center environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty“, Nadace Open Society Fund Praha, Ministerstvo životního prostředí ČR

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty

Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel., fax: 0631 / 322 545
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz
Jan W. Jongepier

Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty

Palackého nám. 293
686 01 Uherské Hradiště
tel., fax: 0632 / 551637
e-mail: stuz@uh.cz
Jana Hajduchová

CEA

Legionárska 5
911 01 Trenčín
tel., fax: 032 / 640 0400
e-mail: cea@changenet.sk
Richard Medal

Redakce: Pavel Bezděčka, Katarína Devánová, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Richard Medal, Vlasta Ondrová, Pavel Popelka, Jitka Pšurný

Autoři fotografií: D. D. Stano (str. 1), R. Medal (str. 2, 3, 9), V. Tetera (str. 6), J. W. Jongepier (str. 10, 11, 12), A. Vrba (str. 12, 13), B. Jagoš (str. 14), P. Bezděčka (str. 18, 19), M. Zavadilová (str. 21), I. Jongepierová (str. 15), J. Májský (str. 20), J. Skryja (titulní strana).

2. číslo ročníku 2002 vychází v červnu 2002

Reg. č. 7428, ISSN 1211 - 3638, Ročník VII, číslo 2, náklad 2000 ks, cena 17 Kč, 17 Sk

Tisk: Agentura NP, Staré Město u Uherského Hradiště

Jason červenoooký (foto L. Hrouda)

Vyplatné hrazeno v hotovosti
Distribuce v ČR povolena Ministerstvem kultury
pod registračním číslem MK ČR E12382

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartoletské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 17 Kč, 17 Sk